

Karaca Ahmet Sultan

Hazırlayan

Abdulhalim Durma

Deryada sonsuzluğu fikretmeye ne zahmet!
Al sana, derya gibi sonsuz Karacaahmet!
-Necip Fazıl Kısakürek-

Menkıbevi Hayatı

Karaca Ahmed'in hayatı hakkındaki kaynakların başında Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi gelir¹. Karaca Ahmed ve üç ders arkadaşı Hasan Basri, Hayran Balı ve Yargeldi Sultan, Afyonkarahisar Kalesi civarında gezerlerken çok susarlar, su ararlar ve bulamazlar. Neticede Karaca Ahmed, 'burada su olacak', diye elindeki asayı toprağa vurur. Vurduğu yerden gürül gürül su akmaya başlar. Kana kana içerler. Ardından abdest alarak namaz kılarlar. Orhan Altuğ'un çalışmasında Süleyman Gönçer'e atıfla, 'Afyonkarahisar 'da memba sularından olan ve arasında Olucak suyu diye anılan, Olucak Çesmesi eskiden Selçuklu çağında Mimar Gevhertaş eliyle bulunup Alaaddin (Hisarardı) Medresesi'ne akıtılmış olan bir kaynaktır', denilir². Medresenin harap olması üzerine kaynağa yakın bu çeşme yapılmıştır. Bugün Afyonkarahisar şehir merkezinde Olucak Mahallesi Göktepe Caddesi üzerinde yer alan bu çeşme, kesme taşlarla inşa edilmiş olup halen kullanılmaktadır. Arka cephesine yakın tarihlerde küçük bir su deposu ilave edilmiştir. Ön cephesi kuzey doğuya bakmakta olup çeşme nişi silmeli bir yatay şeritle ortadan ikiye bölünmüş ve üzeri sivri kemerle örtülmüştür. Çeşme nişini iki yandan çevreleyen plasterlerden sağdakinin yüzeyine bir selvi, soldakinin yüzeyine ise içine çiçek konulmuş bir vazo ve bir selvi motifi işlenmiştir. Bir daire içine yerleştirilmiş olan çeşme lülesi pirinçten yapılmıştır. Selvilerin üzerine birer kuş, vazunun gövdesine ise mührü Süleyman motifi işlenmiştir. Lülenin hemen üzerine altı kollu bir yıldız, onun üzerine ise bir testi ve stilize edilmiş bir çiçek resmedilmiştir. Çeşme nişini örten sivri kemerin içinde, üzeri kalın bir sıvayla kaplandığı için okunamayan bir kitabe yer almaktadır. Çeşme 1789 tarihinde inşa edilmiştir.

Menkıbeye göre Karaca Ahmed yakınları ile Afyonkarahisar'dan kalkar, İhsaniye'nin Tezhüyük yakınlarına gelir, konaklar. Yörenin beyi, kahyasını, 'Git gör bakalım, karşı

---

¹ Ahmet Yaşar Ocak'ın İslam Ansiklopedisine yazmış olduğu makaleden öğrendiğimize göre, muhtemelen XV.yüzyılın sonunda kaleme alınan eserin yazarları olarak Süfli Derviş lakabıyla anılan Musa b. Ali ve Uzun Firdevsi kabul edilir. Kökleri Orta Asya'da Ahmed Yesevi dönemine kadar uzanan şifahi rivayetlerin yanı sıra bazı menakıb mecmualarının da kaynak olarak kullanıldığı anlaşılar. Eser, Hacı Bektaş'ın Gınam Ali er-Rıza'nın soyundan bir seyyid ailesinin oğlu olarak dünyaya gelişini, Horasan'daki çocukluk ve tahsil devresini, Ahmed Yesevi'ye intisabını, onun yanındaki hayatını, Anadolu'ya gönderilişini anlatarak başlar. Daha sonra hacca gidişi, oradan dönüşte Sulucakarahöyük köyüne (bugünkü Hacı Bektaş kazası) yerleşerek burada dergahını kurmasını, çevredeki Türkmenler ve gayri Müslimler arasındaki faaliyetlerini, dönemin siyasi otoriteleri ve diğer suflilerle ahiler ve medrese mensuplarıyla münasebetlerini hikaye eder. Hacı Bektaş'ın hayatını da anlattıktan sonra halifelerinin gittikleri yerlerde İslamı yayma faaliyetlerini naklederek son bulur. Horasan'da geçen olaylar Hacı Bektaş'ı kafirlerle cihad eden bir gazi-veli hüviyetiyle takdim ederken Anadolu'daki menkıbeler onu daha çok kerametleriyle gücünü gösteren bir veli olarak tasvir eder. Genellikle dini tebliğ eden dervişlerin havasının hakim olduğu eser, Hacı Bektaş Veli'nin hayatı ve Bektaşilik tarihi için asli bir kaynak teşkil eder.

² ALTUĞ Orhan, Afyonkarahisar Yapı Kitâbelerinde Hat Sanatı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üni.,

çadırlarda konaklayanlar kimlerdir? Hayvanları var mı? Anla gel!', diye onlara gönderir. Kahya gelir, iri yarı, nurani ve güler yüzlü aşiret reisini görür. Kahya, beyin selam ve davetini iletir. Aşiret reisi, 'bey huzuruna eli boş gidilmez', diyerek söğüt ağacından elma toplamaya durur. Topladığı iri, sulu elmaları mendiline doldurur. Kahya hayret ve şaşkınlık içinde kalır. Birlikte bey huzuruna varırlar. O anda yanlarında duran beyin biricik kızında garip haller görülür. Daha önceleri deliren, çıldıran, üstünü parçalayan kız, bu yabancı adamı görünce sakinleşmiş, munis bir hal almıştır. Durumu fark eden bey, reisin kimliğini ve nereli olduğunu öğrenmek ister. Aşiret reisi, Horasan erenlerinden olduğunu, kendisine 'Karaca Ahmed' denildiğini söyler. Bunun üzerine bey, Karaca Ahmed'in ellerine sarılır ve 'Aman Sultanım, kızımın dermanı sendedir. Lütfen burada kal, kızımı tedavi et', diye yalvarır, ısrar eder. Karaca Ahmed üç günlük bir tedavi uygular. Böylece Karaca Ahmed'in, bilebildiğimiz ilk Afyonkarahisarlı hastası iyileşmiş olur. Bey buna çok sevinir. Mukabilen bey, Karaca Ahmed'e ,develerini ve sığırlarını salıvermesini, akşama kadar gittiği yerlerin, kendilerine verilecek yurtlarının sınırı olacağını', söyler. Neticede Karaca Ahmed, tedavi ettiği hastasının köyüne, 'Kağnıcılar'a yerleşir ve zaviye kurar. Halkı irşad ve tedaviye başlar. Ünü kısa zamanda Anadolu'ya yayılır. Hastalar gelir, şifa bulurlar.

.....

Anadolu'ya gelen Hacı Bektaş, bir arada sohbette olan elli yedi bin Rum-Anadolu erenlerine selam verir. Selamı, Seyyid Nureddin Dergâhı'nda bulunan ve dergâhın yemek ihtiyacını karşılayan Seyyid Nureddin'in kızı Fatma Bacı alır. Yanında babasıyla birlikte Karaca Ahmed de bulunmaktadır. Selamın sahibini merak edenlere, 'Rum ülkesine gelen bir er', olduğunu söyler. Rum erenleri, Hacı Bektaş'ın varlığından rahatsız olurlar ve bunun üzerine gelişini engellemek isterler. Arş'tan Sidre'ye kadar velâyet-erenlik kanatlarını gererler. Hacı Bektaş, 'Bismillah' diyerek sıçrar, arşın tavanından diyar-ı Rum'a geçer. Güvercin formuna girerek, Sulucakarahöyük'te bir taş'a konar. O sırada diyar-ı Rum'un gözcüsü-kontrolörü Karaca Ahmed'dir. Tasavvufun deyimiyle 'murakabe'ye varır, Anadolu'yu baştan başa tarar. Canlıları kontrol eder, kontrolü sırasında her canlıyı çift eşli görür. Sulucakarahöyük'teki ak güvercin ise bir taşın üzerindedir ve tek başınadır. Erenler, Karaca Ahmed'in murakabe aynasında, güvercin kılığına girmiş Hacı Bektaş'ı görürler. İçlerinden Hacı Tuğrul, doğan suretine bürünerek Sulucakarahöyük'e uçar ve ak güvercine saldırır. Güvercin Hacı Bektaş olup, doğanı yakalar ve sıkmaya başlar. Hacı Tuğrul bunun ardından özür diler ve Anadolu erenlerinin yanına dönerek olayı anlatır.

Anadolu erenleri, çokluklarıyla övünerek Hacı Bektaş'ı karşılamaya gitmek istemezler. Hacı Bektaş, Sulucakarahöyük'ten üfler, Anadolu erenlerinin چراغlarını söndürür. Hepsisi de uzun bir uykuya dalarak kırk gün uyurlar. Uyandıklarında ise Hacı Bektaş'ı karşılamaya giderler.

.....

Karaca Ahmed'in vahşi hayvanlardan aslan ve ejderhaya sözü geçer. Bir ejderha olan yılanı eline alır, aslana binerek Hacı Bektaş'ı ziyarete gider. Hacı Bektaş da, 'O, canlıya binmiş, biz cansıza binelim', diyerek taştan duvara biner ve karşılamaya çıkar. Karaca Ahmed, aslandan iner, ejderhayı atar, ardından bir hafta Hacı Bektaş'ın misafiri ve sohbet arkadaşı olur. Rivayete göre Karaca Ahmed, Hacı Bektaş'ın ölümünde ve cenazesinde hazır bulunur.

Hacı Bektaş, Anadolu'ya Karaca Ahmed'den daha evvel gelmiştir. Karaca Ahmed, Hacı Bektaş'ın yanından geçerken şu iltifata mazhar olur. 'Karaca Ahmed'im, bir yerde mekanın olsun, kırk yerde çerağın yansın'.

İsminin nereden geldiği

Karaca Ahmed isminin başındaki 'Karaca', ten renginin ifadesinde karaya yakın, esmer anlamında kullanılabileceği gibi, özellikle geyikgillerden boynuzları küçük ve çatallı bir hayvan adının lakap olarak kendisine verilmesi şeklinde de düşünülebilir. Karaca Ahmed'in, Polatlı'daki zaviyesinin bulunduğu köyde çiftçilik yaptığından, çiftte iki geyik koştüğundan bahsedilir. Anadolu'nun pek çok yerinde Karaca Ahmed dışında Karaca'lı Bektaşî evliyasının var olması dışında Hacı Bektaş Müzesi'nde bulunan bir resimde Hacı Bektaş-ı Veli'nin kucağında bir 'karaca'nın yer alması, karaca ve geyik kavramının Türk mitolojisinde hem İslamiyet'ten önce ve hem de sonraki dönemlerde daha çok bolluk, bereket, iyilik ve güzellik sembolü olarak kullanılmasına bağlanabilir. Niksar'da Çöreğibüyük Camii'nin portalinde ve Kastamonu Taşköprü'deki Abdal Hasan Dergahında yer alan bir taş üzerindeki figürler de karacanın kültürümüzdeki yerini ifade eder. Böylece 'karaca' çevresine bolluk, bereket, iyilik veren insan anlamını da taşımaktadır. Bu arada "karaca"adının Karaca Ahmed'in bağlı olduğu boydan gelebileceği fikrini, -çoğu tekke ve zaviye şeyhinin bir aşiret reisi olduğu gibi- Karaca Ahmed'in de Karaca boyunun temsilcisi olduğu düşüncesi ile uzak tutmamak gerekmektedir. Kazak Türklerinin Ahmed Yesevi için büyük, ulu anlamında, 'Kara Ahmed' tabirini kullanmış olmaları da bu bakımdan ayrıca önemlidir. Belki de Karaca Ahmed, aynı zamanda Ahmed Yesevi'ye bağlılığın, onun gibi ulu bir kişi olmanın işaretidir. Karaca Ahmed'in savaşçı özelliği göz ardı edilmeden Oğuzname'de büyük cesaret gösterenlere "Karalar Karası" unvanı verildiği de hatırdan uzak tutulmamalıdır .

Hocası

Karacaahmed'in rahle-i tedrisinden geçtiği Seyyid Nureddin'in Sivrihisar medreselerinin yetiştirdiği büyük alimlerden biri olduğu ileri sürülür. Onun Selçuk Medresesinde müderrislik yaptığı ve türbesinin inşasını Karaca Ahmet'in yaptırmış olduğu anlatılır. Mezarı garaj kahvesinin bulunduğu yerde iken kaldırılarak Kurşunlu mezarlığına nakledilmiştir. Onun adıyla anılan ve kuruluşu hakkında bilgi bulunmayan zaviyenin yeri bugün Sivrihisar'da bir semt olarak bilinmektedir. Menkıbe Seyyid Nureddin'in Karaca Ahmed sultanın hem şeyhi hem de kayınpederi olduğunu anlatır. İlçedeki Seydiler Hamamının Seyyid Nureddin'in kızı ve Karaca Ahmet Sultan'ın eşi Seyyide Nuriye Bacı tarafından 1490 yılında yaptırılmış olduğu söylene de, Karaca Ahmed'in 1390'larda ölmüş olması bakımından, tarih uyumsuzluğu burada oldukça açıktır. Fatma Nuriye ve Kadıncık Ana isimleriyle anılan kişinin Karaca Ahmed sultanın bacası ve İdris Hoca'nın hanımı olduğu ve Sivrihisar'da medfun bulunduğu da ileri sürülür.

Tarihi şahsiyeti

Rivayetler dışında Karaca Ahmed'in yaşadığı dönem hakkında ilk gerçek bilgiyi de burada Saruhanoğlu İshak Çelebi'nin 1371 tarihinde Manisa'da Şeyh Revak Sultan'a vakfettiği arazi için düzenlediği vakfiyedeki şahitler arasında, 'Süleyman Horasani oğlu Karaca Ahmed' adıyla rastlıyoruz. 1371'de sağ olduğu anlaşılan Karaca Ahmed için düzenlenen, İshak Çelebi'nin vezirlerinden Murtaza Bey'in oğlu Emiri Bekir Hoş Kadem Paşa'nın 1397 yılına ait vakfiyesinde ,.....Gökçe ağaç denilen iki kıt'a arazinin cem'isinden gelen hasılat Eşşeyh arif-i Billah Karacaahmed Tekkesi'nin sakinlerine, orada yapılmış merkad ve türbesine gelenlere, merkadın hizmetçileri ile gelip gidenlere halin iktizasına göre it'amiyye sarf edilecek...', kaydı ile Karaca Ahmed'in vefat etmiş olduğu anlaşılmaktadır³. Aşıkpaşazade Karaca Ahmed'in Orhan Gazi devrinde sağ olduğunu I.Murad zamanında öldüğünü yazmaktadır. 1371'de sağ olan Karaca Ahmet büyük bir ihtimalle I.Murad'ın ölüm tarihi olan 1390'dan önce vefat etmiş olmalıdır. Tire'de medfun bulunan Bali Baba'nın soy kütüğünde Karaca Ahmet Sultan'ın isminin de yer aldığını bu arada belirtmek gerekir⁴.

Türbeleri Ankara Beypazarı'nda Karacaahmet Türbesi

Tolga Bozkurt'un 'Beypazarı'ndaki Türk Devri Yapıları' isimli çalışmasından öğrendiğimize göre, halk arasında 'Karaca Ahmet Tekkesi' olarak da bilinen yapı, Rüstempaşa Mahallesi Karaca Ahmet Sokak No. 12'de yer almaktadır. Sıkışık sokak dokusu içerisinde bulunan türbe, güneybatıdan kuzeydoğuya doğru meyilli bir arazi üzerinde inşa edilmiştir. Dış cepheler kaba yonu ve moloz taş örgülü olup, ön mekân olarak tanımladığımız birinci bölümün doğu ve güney cephe köşeleri kesme taş örgülüdür. Burada, ikisinin baş kısımları batı duvarına yakın, birinin de baş kısmı batı duvarına açılmış kemer şeklindeki bir delikten geçirilerek kubbeli mekâna dahil edilmiş ve birbirlerine yakın ebatlarda tutulmuş üç sanduka

bulunmaktadır. Türbenin yapı kitabesi olmadığı gibi içerisinde yazılı bir sanduka da bulunmamaktadır. Karaca Ahmet Türbesi'nin inşa tarihiyle ilgili elimizde herhangi bir yazılı belgenin olmaması, yapının kesin

³ Manisa'da Dere Mahallesi'nde, Grek Mitolojisinde Niobe olarak ismi geçen kayanın karşısında bulunan türbe, Halveti Şeyhi Revak Sultan'a ait olup 1371 yılında yaptırılmıştır. Selçuklu kümbetlerini andıran türbenin kuzey yönündeki kapısı üzerinde kitabesi bulunmaktadır. Bu kitabede 'Bat fi şehir safer sene' yazısı ile Ayet el kürsi'nin son bölümü ve 'Ya Alim' sözcüğü yazılıdır. Kitabede Revak Sultan'ın ismi geçmediği gibi tarih de bulunmamaktadır. Türbe muntazam taş ve tuğladan yapılmış, üzeri duvar ile köşe üçgenleri üzerine oturan dik ve sivri bir külahla örtülmüştür. İç mekân 5.07x5.24 m ölçüsünde olup içerisi doğudaki bir pencere ile aydınlatılmıştır. Köşe üç genleri üzerinde de Allah, Muhammed, Ebubekir, Ömer yazıları bulunmaktadır. Türbe içerisinde ortada Revak Sultan'ın türbesi bulunmaktadır. Diğer iki mezarın kime ait olduğu bilinmemektedir. Türbe 1963 yılında onarılmış, sandukalar betona dönüştürülmüştür. Halveti tarikatına bağlı kişilerin gömüldüğü mezarlığın içerisinde bulunan bu türbe ile dergâh ile ilgili bir vakfiye düzenlenmiştir. Ancak dergâhtan hiçbir iz günümüze gelememiştir.

⁴ Bali Baba Zaviyesinin bahçesinde yer alan Büyük Türbe içinde ise dört mezar bulunmaktadır. Bu mezarlardan sadece güneyden ikincisinde yazı vardır. Ve 1510 tarihli bu kitabe, Balım Sultanoğlu Lütfullah Çelebi'ye aittir. Kitabe, Prof.Hakkı Önkâl tarafından da okunmuştur. Güzel bir sülüsle ele alınan kitabeden, Lütfullah Çelebi'nin sülalesine de dikkat çekilmektedir ; "... Geniş bir sülaleye mensup Lütfullah Çelebi bin Balım Sultan" Sülale genişlemesi, ilginçtir ki, Batı Anadolu'nun fetih ve yerleşim sürecine değin inmektedir. Bu sülale zincirinde, Tuğrul Bey, Dede Bali, Hamza Bali, Kara Baba, Yegan Baba, Karaca Ahmet Sultan, Alihan Baba Sultan, Malkoç Bey, Tapduk Emre ve Çavlı Beyler de bulunmaktadır.

inşa tarihinin belirlenmesini güçleştirmektedir.

Türbenin mimari tasarımı ve yapı malzemesindeki fakirleşme göz önünde bulundurulduğunda, 19. yüzyılın ikinci yarısında inşa edildiği söylenebilir. Karaca Ahmet Sultan'ın Beypazarı'ndaki dergah ve tekkesine mensup müritlerinden birkaçının mezarlarının bulunduğu Karaca Ahmet Sultanın türbesi, Beypazarı'ndaki geç devir türbeleri içerisinde özellikle plân şemasıyla dikkat çeker.

Ankara, Polatlı Karacaahmet Köyünde Karaca Ahmed Zaviyesi

Alev Çakmakoglu Kuru'nun çalışmasından öğrendiğimize göre, günümüze sadece türbesi ve birkaç mezar taşı ile gelebilmiş olan şifahane – zaviye özelliği taşıyan yapı, mimarisinin dışında adını taşıdığı Horasan Erenlerinden Karaca Ahmed'in kimliği ile değerlendirilmektedir. Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı Karacaahmet köyünün 1 km. kadar kuzeyinde bir tepenin eteklerinde yer alan türbe, kuzey güney doğrultusunda uzunlamasına dikdörtgen şeklinde olup üzeri tonozla örtülüdür. Kapı üzerinde orta akstan kuzeye kaymış vaziyette mermer küçük bir kitabe mevcuttur. Kitabede yapının Şeyh Mehmed ve Şeyh Ali tarafından 1833 yılında tamir edildiği yazılıdır. Türbenin içinde kimlere ait olduğu bilinmeyen üç mezar vardır. Duvarları üst kısımlarda ve tonoz örtüde yenilenen türbenin kuzey ve güneyindeki tonoz alınlıklarına birer pencere açılmıştır. Türbenin kuzey-batısında duvarlarla çevrelenmiş bir mezarlık yer almaktadır. Zaviyenin güney – doğusundaki tepede de Çile Dede adını taşıyan başka bir türbenin kalıntıları görülmektedir. Karaca Ahmed Zaviyesi'nin türbe kısmı, yakın zamanlarda geçirdiği onarımla ayakta durabilmiş ise de türbenin zaviyeye ait diğer mekanlarla ilişkisini gösteren izler maalesef yok edilmiştir. Mescidin içindeki eşyaların tekkelerin kapatılması sırasında Sivrihisar Ulu Camii'ne götürülmüş olduğu belirtilmektedir. Günümüzde Çile Dede adını taşıyan türbenin bulunduğu tepenin hemen kuzey yamacında yer alan Karaca Ahmed Zaviyesi, izlerden anlaşıldığı kadarıyla ortadaki avlunun güneyinde mescid, doğusunda türbe, kuzey-batısında mezarlık, batısında ise zaviyenin diğer mekanlarından oluşmaktaydı. Karaca Ahmed'in, zaviyesinin bulunduğu köyde çiftçilik yaptığından, çiftte iki geyik koştuğundan bahsedilmektedir. Polatlı Karacaahmet Köyü Karaca Ahmed Zaviyesi'nin Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivindeki dosyasında vâkıfı olarak Karaca Ahmed, Karaca Firuz Ağa, I.Murat, II.Mehmed, I.Abdülaziz isimleri geçmektedir. 979 tarihli bir vâkıf belgesinde Mezra-i Del Kariye-i Karacaahmedin Şeyh Yusuf 'un elinde olduğu, 30 mülklük yerin eski sultanların mektuplarıyla kaydedildiği, halen padişahın beratıyla Yusuf Şeyh oğlu pir Gaib'e verildiği şeklinde eski deftere aktarılmıştır. Karacaahmet köyündeki zaviye vâkıfı olarak adı geçen I.Murad, II.Mehmed düşünüldüğünde bu zaviye için tarih olarak XIV.yy.'ın 2. yarısı uygun görülmektedir. XIV.yy.'ın 2. yarısında Polatlı Karacaahmet Köyü Karaca Ahmed Zaviyesini Karaca Ahmed'in el verdiği yakınlarından biri, belki de kendisi kurmuş olabilir. Zaviyenin yamacında yer aldığı tepede günümüzde Çile Dede olarak anılan harap durumdaki türbenin Karaca Ahmed'in ölümünden sonra onun 'gözcü' kimliğine yakışır biçimde makam türbesi olarak yapılmış olması muhtemeldir. Tepenin eteğindeki zaviyede yer alan türbede ise Karaca Ahmed soyundan gelen, bu zaviyenin yönetimini elinde bulunduranlardan birileri gömülü olmalıdır. Cumhuriyet döneminde 1924 yılında bir kanunla Tekke ve Zaviyelerin kapatılması ile bu zaviye için son ve en önemli tahribat gerçekleşmiştir. Buna rağmen 1960'lı yıllarda türbenin zamanımızdan daha sağlam olduğu, türbedarının varlığı, mescidin yıkıldığı ama akli dengesi bozuk olan hastalarla çocuğu

olmayan kadınların buraya gelerek sağlık dileğinde bulunmaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. Bu zaviyeyi özel kılan unsurlardan biri de, akıl ve ruh hastalarının tedavi edildiği şifahane-zaviyelerden kabul edilmesindendir.

Sakarya-Pamukova-Paşalar Köyü'nde Karacaahmet Sultan Türbesi

Paşalar Köyü'nde oldukça sarp bir tepe üzerindeki kalenin yapım tarihini belirleyecek bir kitabeye rastlanmamıştır. Bununla beraber, sur duvarlarında yer yer Roma dönemine ait mimari parçaların ve mezar stellerinin kullanılmış oluşu, kalenin Bizans döneminde yapıldığını göstermektedir. Kalenin kuzey ve güney sur duvarları arasında yapım farklılıklarının oluşu Erken Bizans döneminde yapılıp, geç Bizans Devrinde onararak kullanıldığını göstermektedir. Kale Geyve'den Mekece'ye kadar uzanan Pamukova'ya tamamen hâkim bir konumdadır. Osmanlı akıncıları tarafından 1299 Yılında Bilecik Tekfurluğu ve Yarhisar kaleleri fethedilmiş, 1305 Yılında Lefke (Osmaneli) Tekfurluğu, 1313 Yılında da Akhisar (Pamukova), Geyve ve Göynük Tekfurlukları fethedilerek Osmanlı topraklarına katılmıştır. Kalenin fethine dair iki rivayet vardır. Birinci rivayete göre; Akhisar (Pamukova) ve yöresi Osmanlı akıncıları tarafından fethedilmiş, ancak tamamen yok olacağını anlayan Karaceş tekfurı askerleriyle beraber dik bir tepenin üzerinde kurulu olan kaleye sığınarak saklanmıştır. İlçe tarihinde anlatılan Osman Gazi'nin emriyle gelen Osmanlı akıncılarının Orhan Bey'in yaptığı oyunla kalenin fethidir. Halk tarafından anlatılan ikinci rivayet ise; kalenin kuzeyindeki Kadıköy'ü civarında hayvanlarını otlatan çobanın yatarken, kaleye akmakta olun suyun sesini duyduğunu Osmanlı akıncılarına bildirmesinden sonra suyun kesilerek Karaceş kalesi halkının susuz kalmalarından dolayı teslim oldukları şeklindedir. Yörenin fethedilmesinden sonra Akhisar ve havalisinin Söğüt'ten idare edilmesinin güç olacağını anlayan Osman Bey tarafından çevrenin merkezi durumunda olan Akhisar "Eminlik" yapılmıştır. Söğüt civarında Yaşayan Balaban Türkmenlerinin sanatkar olanları Akhisar (Pamukova)'a çiftçi olanları da yeni kurdukları köylere yerleşmişlerdir. Pamukova'nın ilk yeri; bugünkü ilçe merkezinin üç kilometre batısında Oruçlu ve Üçevler köylerinin güneyinde, bugün tarla olarak kullanılan Altıntaş mevki ve halk tarafından kasaba diye isimlendirilen yerdir. Pamukova'nın ilk adı Kasaba-i Atik'dir. Kasaba-i Atik halkı yerlilerinin, ilçe merkezine hangi tarihte ve niçin taşındıkları kesin olarak bilinmemektedir. Paşalar Köyünden Kambur Eyüp 'ün dedelerinden dinlediklerine göre bir defada kırk düğün olan Altıntaş'a yılanların musallat olması neticesinde halk korkarak Altıntaş'ı terk etmişler şeklindedir. Ancak ilk taşındıkları yerin Elperek Mahallesi olduğu, taşındıkları bu yere "Yeni Köy" ismini verdikleri kesindir. Elperek Camii avlusundaki mezar taşının üzerinde yazılı tarihten anlaşıldığına göre MS.1200 yıllarında bu civar yerleşim merkezi olarak kullanılmıştır. 1993'te elektrik kontağı sonucu yanan ve bugün yerine yenisi yapılmış olan Elperek Camii civarına taşınan insanlar camii inşaatı için kestikleri kerpiçleri sıraya dizilip elden ele taşıyarak (elbirlik) camii inşaat alanına getirerek camii inşa etmişlerdir. Kasabanın büyüyen gelişmesi neticesinde yerleşim merkezinin adı Akhisar olarak değişmiştir. Yeni köy adının Akhisar oluşundan sonra Elperek Camii'ne "elbirlik "kerpiç taşınması hadisesinden dolayı, camii çevresindeki mahalleye Elperek Mahallesi adı verilmiştir. Kültür Bakanlığının taşınmaz kültür varlıkları veri tabanında Paşalar Köyünde sit alanı içinde yer alan Karaca Ahmet Türbesi kayıtlı bulunmaktadır.

Uşak'ın Banaz ilçesi Çamsu Köyü'ndeki Karaca Ahmet Türbesi

Ormanlık bir arazide bulunan köyün ilçeye uzaklığı 23 km'dir. Ulaşım, elektrik ve haberleşme sorunu yoktur. 1925 yılından beri köyde bir okul bulunmaktadır. Okuma –yazma oranı yüzde 96 gibi yüksek bir seviyededir. Çamsu köyünde yün çorap dokumacılığı oldukça gelişmiştir. Kilim ve heybe ise el sanatları olarak köyde yaygın bir şekilde yapılmaktadır. Köyün ekonomisinde tarım ve hayvancılık öne çıkar. Buğday, arpa, nohut, mercimek, fasulye, bağcılık, arıcılık, koyun ve sığır yetiştiriciliği gelişme göstermiştir. Yurt dışında çalışan işçiler de köyün ekonomisine

olumlu katkı yapan bir başka etkindir.

Uşak'ın Banaz ilçesi Çamsu Köyü'ndeki türbe ve köyün tarihi ile ilgili kesin bilgiler mevcut olmamakla birlikte, yerleşim yerinin Karaca Ahmet Dede adlı biri tarafından kurulduğu köy halkı tarafından anlatılır. Burası başlangıçta bir çiftlik iken zamanla gelişme göstererek köy haline dönüşür. Gediz ağalarından Dönmez oğlu Mustafa'nın köyün bu gelişmesinde büyük katkıları olmuş bulunduğu söylenir. Eski dönemlere ait belgelerde ve köyün yaşlılarının ifadelerine göre, Çamsu köyünün diğer bir adı ,Çece'dir. Böyle denilmesinin hikayesi ise şöyle anlatılır. Köyde yaşamış olan Karaca Ahmet Dede'nin harmanının çok olması sebebiyle, oradan geçen yolcuların hayretlerini gizleyemeyerek ,Çece bak çece bak' demelerinden dolayı bu köyün ismi Çece olarak kalmıştır. (Yörede, Çeç, Harmanda samandan ayrılan danelerin yığın haline denir.) Köy sakinlerinde Karaca Ahmet Sultan'a ait olduğu söylenen bir kılıç mevcut olup kılıç etrafında zamanla bir takım ritüeller oluşmuştur.

Afyon'un İhsaniye ilçesi Karacaahmet beldesi

Cami Karacaahmet belediyesi imar planı içinde, Mezarlığın 260 m. kuzeydoğusunda yer almaktadır. Bina, Camii ve Tekke olmak üzere iki kısımdan oluşur. Camii güney. tekke kuzey yönündedir. Dış duvarları kesme taş kaplı, duvar köşelerindeki taşlar dış biçiminde dizilmiştir. Her iki tarafta da iç mekanı tek kubbe ile örtülüdür. Tekkeye giriş kuzeyden, camiye giriş batıdadır. Minaresi güney batıdadır. Tekke içinde 31 adet yatır vardır. Camii kısmı; Binanın güneyde kalan kısmını oluşturur. Üç merdivenli, dört devşirme sütundan oluşan üç kubbeli revaklı bir girişi vardır. Giriş kapısı batıda yassı kemerli, ahşap iki kanatlıdır.

Kapı üzerindeki dört satırlık eski ve yeni yazı ile yazılmış kitabe şöyledir.

Karacaahmet Sultan aleyhi rahmeturrahman efendi hazretlerinin.

1- Türbe-i zevil garyeleri ve ittisalına iş bu camii şerif baiş.

2- Güfranı cenabı hak celle ve alâin inayeti ve ol sahibi kerametın ruhaniyeti ve mahzi.

3- Eshab-ı hayrun ianet ve ced ve gayret ile tevsian ve müceddiden inşaası hüsnü hitam bulmuştur. 1324(1908M.)

İç mekanı tek kubbe ile örtülüdür. Kubbeye geçiş köşelerdeki tromplarla olur. Tromp aralarında sağır kemerler vardır. Mihrabın üst kısmı üçgen alınlıklı, kademeli sivri kemerli, iki yanı dönen sütuncelidir. Minberi güneybatıda küfeki taşından yapılmıştır. Yağlı boya ile (gri üzerine siyah kırmızı çizgilerle boyanmış) boyanarak taş şekli verilmiştir. İç mekanın kuzey duvarında merdivenle çıkılan, balkon şeklinde iki yanı konsollara dayalı müezzin mahfili vardır. Kubbe, ortada iç içe yıldız ve

kollarından Afyon İhsaniye İlçesi Karacaahmet Köyündeki türbe oluşan üçgenler içinde gri, siyah, kırmızı renklerle kalem işi çiçek motifleri ile süslüdür. Köşelerde trompların oluşturduğu dört küçük kubbeler, son zemin üzerine kırmızı, yeşil, sarı renklerden oluşan yıldız motiflidir. İç mekan doğuda 3, batıda 2, güneyde 1 olmak üzere 6 adet yuvarlak kemerli, dikdörtgen pencere ile aydınlanır. Ayrıca sağır kemerlerin bulunduğu kısımlarda her duvarda bir adet olmak üzere dört adet küçük ve yuvarlak pencere bulunur. İç duvarlar taş şekli verilmiş yağlı boya ile boyanmıştır. Tromp kemerleri değişik renklerle boyanmıştır. Minaresi güney batıdadır. Dikdörtgen prizma kürsü üzerine, düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Şerefeye altı profilli, sivri külahı çinko kaplamadır. Caminin kuzey batısında etrafı parmaklıkla çevrili, yerden yarım metre yükseklikte 'Kaymak Dede' adıyla anılan bir gömüt bulunur. Tekke ile ilgili inanışlar nedeniyle inanç turizmi bakımından önemlidir. Tekkenin ilk kuruluşu çok harap ve eskidir. Camii kapısı üzerindeki yazıttan H:1324 (M:1908) yılında onarım gördüğü anlaşıyor. En son 1966 yılında onarılarak yenilenmiştir. Cami ile Tekke'nin birleşik olması nedeniyle cami tekkeyi ziyarete gelenlerce ziyaret edilmektedir. Tekke Bina, Camii ve Tekke olmak üzere iki kısımdan oluşur. Camii güney, tekke kuzey yönündedir. Dış duvarları kesme taş kaplı, duvar köşelerindeki taşlar dış biçiminde dizilmiştir. Her iki tarafta da iç mekanı tek kubbe ile örtülüdür. Tekkeye giriş kuzeyden, camiye giriş batıdadır. Minaresi güney batıdadır. Tekke içinde 31 adet yatır vardır. Tekke kısmı; iç mekanı tek kubbe ile örtülüdür. Kubbe köşelerde yer alan dört trompa dayanır. Tromp aralarında dört duvarda dört sağır kemer bulunur. Giriş kapısı, kuzeyde olup basık taş kemerlidir. Kapı üzerindeki yazıt dört satırdan oluşur.

Kitabe şöyledir:

- 1- 726 tarihinde Sultan Orhan Gazi zamanı saltanatında.
  - 2- calisi post nesim-i irşat tarikat-ı Aliyye ve sahib-ül havarikül adad ve zakir.
  - 3- Keramet semiyeye bulunan Karacaahmet Sultan guddise surzetül gufran hazretlerinin türbe-i atır nakına fatiha.
  - 4- Sene-i hicriye 1324, sene-i rumiye 1322 (ortada) mebdai tecdidi türbe.
- Kapı girişinin solunda, caminin kuzey batısında hastaların tedavi edildiği yer olan tahta perde ile çevrilmiş, araları tahta perde ile dört hücreye ayrılmış kısım bulunur. Hücrelerde tomruk adı verilen yan kenarları delikli ahşap hatıllar vardır. (Buradaki tedavi yöntemi,

hastanın ayak bileği tomruğa geçirilerek bağlanmakta, karşı koyan hastaların ayaklarına dayak atılmaktadır). Tekkenin güneyinde, camii ile müşterek duvarlı kısımda basit bir mihrap yer alır. Mihrabın batısında merdivenle çıkılan ahşap küçük bir mahfil kısmı vardır. Tekke her duvarda iki, camiye bakan duvarda bir olmak üzere 7 pencere ile aydınlanır. Tekkenin iç mekanının yarısından fazlasını yatırların bulunduğu kısım kaplar. Etrafı demir parmaklıklarla çevrilmiş olan bu kısım tekke zemininden 25-30 cm. yüksekliğinde olup, üzerinde Karacaahmet'in oğlu Şeyh Eşref ve oğullarının olduğu söylenen 31 adet yatır vardır. Adına köy ve tekke kurulan Karacaahmet Sultan, Horasan erenlerindendir. Hacı Bektaş dergahından fütüvvetname almıştır. Karacaahmet kurduğu ocakta delileri tedavi etmiş, daha sonra kurduğu ocak başına oğlu Şeyh Eşref'i geçirerek, kendisi Batı Anadolu'nun fethine katılmıştır. Manisa Akhisar taraflarında da bir ocak kurmuştur. Akhisar Gökçe ağaç köyü arazisi kendisine vakfedilmiş Akhisar Karaca köyünde Miladi 1397 yılından önce ölmüş ve orada gömülüdür. Akıl hastalarının tedavi edildiği yer olarak kabul edilmekte olup bu nedenle ziyaret edilmektedir. Tekke çok harap ve eskidir. Camii kapısı üzerindeki yazıttan H:1324 (M:1908) yılında onarım gördüğü anlaşılıyor. En son 1966 yılında onarılacak yenilenmiştir. Tekkenin kuruluş tarihi çok eskidir. Tekke kapısı üzerindeki kitabede geçen H.726 (M.1325) tarihi, Karacaahmet'in kendi adıyla anılan köyde ocağını kurduğu tarihi ise, 14. yy.da yaşamış ve tekkesini kurmuştur. Karacaahmet'in Manisa'nın Akhisar kazasında öldüğü için, mezarı burada değildir. Oğlu Eşref ve torunlarının mezarı tekke içindedir.

Manisa Akhisar Karaköy'de

Şükrü Haluk Akalın makalesinde, Akhisar-Sındırgı karayolunun 14. Kilometresindeki Karaköy'ün güneyinde çamlarla kaplı bir tepede bulunan Karaca Ahmet'in türbesinden söz ederken mezarın, köyün mezarlığının bir hayli uzağında olduğundan bahseder. Gerçi türbenin güneybatı tarafındaki fundalıklar arasında eski bir mezarlık bulunmaktadır, ama bu mezar bu gün tamamen fundalıkların altında kalmıştır. Türbenin yakın zamanda yapıldığı, Akhisar Karaköy'deki türbe kullanılan malzemeden anlaşılmaktadır. Türbenin

içerisindeki tek mezar Karaca Ahmet'e aittir. Türbede ve Karaca Ahmet'in mezarında herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Mezarın uzunluğu normal bir mezarın uzunluğundan fazladır. Altı adım (yaklaşık 4.5 metre) uzunluğundaki mezarın üzerindeki betonun da yakın zamanda döküldüğü görülmektedir. Beton mezarın üzeri yeşil örtülerle kaplanmıştır. Mezarın baş kısmında insan başı şeklinde bir taş bulunmaktadır. Bu taş da yeşil örtü örtülmüş, taşın üzerine geçirilen beyaz bir tesbihle bu örtü tutturulmuştur. Mezarın baş tarafına gelen yerde yaklaşık otuz santim derinliğinde iki delik bulunmaktadır. Bu deliklerin hemen yanında ise üç su testisi durmaktadır. Bu delikler dışında türbenin tabanı tamamen

halıyla kaplanmıştı. Türbenin güneydoğu kısmında sonradan yapıldığı belli olan bir cami ve türbenin giriş kapısının hemen karşısında da bir şadırvan bulunmaktadır. Türbenin kuzey tarafında ise üzeri kiremitle kaplı odalar bulunmaktadır. Eskiden türbenin bir külliye halinde olduğu anlaşıyor. Ancak, zamanla bu külliye tahrip olmuş, harabe haline gelmiştir. Türbenin 1950'li yıllardaki halini tasvir eden Müderrisoğlu, kerpiçten inşa edilen türbenin etrafında hiçbir bina olmadığını, yalnız türbenin doğusunda ve hemen yakınında bir çeşme ile bina enkazı olduğunu yazmaktadır . Geçen zaman içerisinde Karaköy halkı türbeye sahip çıkmışlar ve güçlerinin yettiğince türbeyi onarmışlardır. Müderrisoğlu'nun enkaz olarak tanımladığı bina kalıntıları aslına uygun olmasa da yeniden inşa edilerek kullanılır hale getirilmiştir. Türbeyi ilk defa 1991 yılında ziyaret etmiştim. 1992, 1994 ve 1995 yıllarında da türbeyi ziyaret etme fırsatı buldum. Her gidişimde, türbenin ve çevresindeki binaların onarımdan geçirildiğini, çevrenin daha da düzenli hale getirildiğini görüyordum. Bu durum, sadece Karaköy halkının Karaca Ahmet'e ve türbesine verdiği önemi göstermektedir. Yapılan onarımlar sırasında türbenin giriş kapısının yeri de değiştirilmiştir. Bu gün türbenin kapısı doğuya bakmaktadır. Ancak, türbenin kuzeye bakan duvarındaki basamaklardan ve taşlardan, eskiden türbenin girişinin kuzeyden olduğu anlaşılmaktadır. Karaca Ahmet türbesinin Karaköy ve çevre çiftçiler için önemi pek fazladır. Köylüler, Karaca Ahmet'in kendilerini tehlikelerden, afetlerden koruduğuna inanmaktadır. Ekim ayında mahsul aldırıldıktan sonra köylüler oavadan köylerine inmektedirler. Köylerine gelen çiftçilerin ilk yaptıkları iş Dede olarak adlandırdıkları Karaca Ahmet'in türbesini ziyaret etmek, türbede kurbanlar keserek etlerini dağıtmak ve çeşitli hayırlar yapmaktır. Karaköylüler, türbe ziyaretlerini genellikle Cuma günleri yapmaktadır. Adağı olan, dileği olan köylüler Cuma günleri namazdan sonra Karaca Ahmet'in türbesini ziyaret ederek, adakta bulunmaktadır . Dışarıdan gelenler ise ziyaretlerini daha çok pazar günleri yapmaktadır. Türbedeki adak adama, dilek dileme çeşitli ibadet şekillerine bağlanmıştır. Adakta bulunacak kişiler türbede iki rekât namaz kılıp « Karaca Ahmet'in yüzü suyu hürmetine! » diyerek adakta bulunmaktadır. Dileğinin yerine gelmesinden sonra kişi tekrar türbeye gelip iki rekât şükür namazı kılıp yanında getirdiği kurbanı burada kestirmektedir. Adak kurbanı kestiren kişi kurbanın ancak sağ böbreğini yiyebilir. Girişeceği bir işin hayırlı olup olmadığını öğrenmek isteyen kişiler ise türbede yine iki rekât namaz kıldıktan sonra türbenin içindeki tespihlerden birini imamesinden tutarak aşağıya sarkıtmakta, serbest kalan tesbihin sağa dönmesi halinde bu işin hayırlı olacağını; sola dönmesi halinde ise bu işin hayırlı olmayacağına hükmedilmektedir. Bu Gslâmî ibadet şekillerine uydurulmuş bu inanışlardan başka, türbede mum yakmak, çevredeki ağaçlara bez bağlamak gibi İslâmîyet dışı inanışlarda bulunmaktadır. Mezarın baş tarafındaki mum kalıntıları ve türbenin batısındaki ağaçlara bağlanmış bezler, bu inanışların yaygın olarak yaşadığını göstermektedir. Çocuğu olmayan kadınlar, türbe ziyaretinde çocuk sahibi olmak için dilekte bulunduktan sonra ellerini mezarın baş ucunda olan deliklerden birine sokmakta ve delikten eline geçirdiği taşı, toprağı, kumu, tahta parçasını yutmaktadır. Bazen delikten böcek yakalayan kadınların bu böceğı yuttukları bile oluyormuş. Yutulan bu nesnenin doğacak çocuğun alnında şekilleneceğine inanılmaktaymış .

İnaniş'a göre; türbenin içinden, çevresinden, türbenin yakınındaki ormandan bir şey alıp götürmek kişiye zarar vermektedir. Ağaçlardan bir dal bile koparıp götürmek insanın başına dert açabilmektedir. Fahrettin Doğan , çocukluğunda hayır simitlerini taşımak için türbenin yakınındaki ağaçtan bir dal koparmış, bu dala simitleri takıp evine gitmiş. Ancak, gece rüyasına Dede girmiş ve ağaç dalını geri istemiştir. Adağı yerine gelen kişi türbede adak kurbanını kestiğinde kurbanın etini de evine götürememektedir. Bunun için bir uyarı yazısı türbenin girişine asılmıştır. Kesilen kurbanın derisi ise türbede görevli kasaba kalmaktadır. Köyün adı, bu velînin adından gelmektedir. Akhisar ve çevresinde Karaköy dedesi olarak bilinen Karaca Ahmet'in türbesi, sadece bu çevrenin değil bütün Batı Anadolu'nun önemli ziyaret yerlerinden biridir. Türbe, zaman zaman yurdun diğer bölgelerinden gelen ziyaretçiler tarafından da ziyaret edilmektedir.

Manisa, Horozköy'ündeki türbe

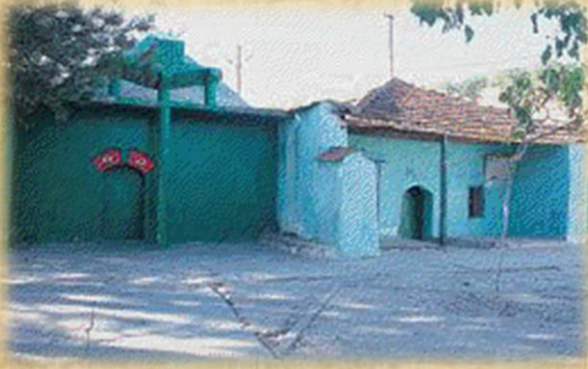
Bir düşünceye göre, Karacaahmet Sultan'ın gerçek türbesi, Manisa'nın 5 km kuzey batısındaki Horoz Köyü'ndedir. Manisa-Menemen Yolu, bu köyün yanından geçer. Ayrıca, demiryolu üzerindeki Horozköy İstasyonu'na da bir km. mesafededir. Kanuni Sultan Süleyman'ın cariyesi olan Gülfem Hatun, Manisa Sancağında bulunduğu sırada sık sık Horozköyü'ne giderek Karaca Ahmed Sultan'ın türbesini ziyaret ederdi. Bilindiği gibi, İstanbul'daki makam yerinin inşasını da o gerçekleştirmiştir.

Edirne, Kıyak (Kıyak Baba) - Buçuk Tepe

Anlatıldığına göre bu semt adını, Edirne'ye ilk girenlerden ve sonradan adına bir zaviye ve türbe kurulan Kıyak Baba'dan almıştır. Kentin kuzeydoğu yönünde uzanan cadde bugün de aynı adla anılmaktadır. Fetih'te baruthane ile Yeniçeri ortaları burada yapılmıştır. Kıyak Baba'nın mezarı da Kıyak Halkı tarafından yaptırılan Kıyak Camisi yanındadır. Hacı Şakir Baba vaktin hayli ilerlediğini anlayınca, kendisi sabah ezanını okur ve bütün herkes erinden padişahına kadar herkes kalkar. Padişah böyle güzel bir ezan sesi ile uyanır ve kim böyle KIYAK ezan okuyan der ve huzura çağrılır. O da korkarak huzura çıkar ve kendini tanıtır. Taltif ve ikramdan sonra huzurdan çıkar. O gün de şehir kan dökülmeden teslim alınır. Ve o günden bugüne ezan sesi Edirne'de hiç susmamıştır. Bir müddet yaşadıktan sonra Kıyak Baba denilen Ordu Kilercisi Hacı Şakir Efendi vefat eder ve bugünkü türbesinin olduğu yere gömülür. Ve adına da bu mescit inşa edilir. Çok eski ve yıpranmış olması sebebi ile 1990 yılında yeniden üç katlı ve kubbeli olarak inşa edilir. Alt katı Resmi Kıyak Kız Kuran Kursu olarak hizmet vermektedir. Üst katları ise Cami olarak kullanılmaktadır.

Haydar Sultan Tekkesi Kırıkkale-Keskin

Ankara yakınlarında bir Bektaşî tekkesi olan Haydar Sultan Tekkesi'nde Karaca Ahmed'e ait olduğu söylenen bir mezar bulunmaktadır. Hasluck'un çalışmasında ileri sürüldüğü üzere, Ankara civarında bir Şii köyü olan Haydar es Sultan'da bir lakap sahibi olan aziz Haydar, muhtemelen bir aşiret azizi iken, tamamen anlaşılmaz şekilde ve Bektaşîlerin tesir ve yönetimi altında, Bektaşî ananesinde Hacı Bektaş'ın piri olan Hoca Türbenin eski hali Ahmed

Yesevi ile ya da yine ihtimale göre aslen bir aşiret azizi iken Bektaşî evliyalari halkasına dahil edilmiş olan İranlı veli şehzade Karaca Ahmet ile bir addedilmiştir. Haydar es-Sultan'daki aziz Haydar hakkında şunlar anlatılır. Haydar Ğran Şahı'nın oğlu olup Yesevi ismindeki kentten gelmiştir. Kendisine Hoca Ahmed de derlerdi ve Hacı Bektaş'ın müridlerindendi.

Bununla birlikte Kayseri'ye seyahat etmiş ve orada Mini (Méné) isminde biriyle evlenerek beraberinde türbesinin bulunduğu yere gelmiş, orada çocukları doğmuş ve daha sonra da vefatı vuku bulmuştur. Bütün Adak kesim yerleri köy kendisinin neslinden olduğunu iddia eder. Bektaşîlerin bu yerel menkıbeye yaptıkları ilave, görüleceği gibi, Haydar'ın Hoca Ahmet ile karıştırılmasıdır. Her iki Ahmet de Bektaşî halkasına iç edilmiştir. Bektaşî

menkıbesinde genellikle Hacı Bektaş'ın müridi olarak görülen Hoca Ahmet değil, Karaca Ahmet'tir. Bu zat Sadeddin tarafından Orhan devri azizlerinden biri olarak gösterilmektedir. "Eşşeyh Karaca Ahmet Acem beldelerinden bazı meliklerin oğullarındandır. Cezbe irub bilad-ı Rum'a geldi. Akhisar'a yakın bir yere yerleşti. Kabir-i şerifleri ünlü bir ziyaretgâhdır ve temiz toprağının bir şifa merkezi olduğu Rum beldelerindeki halk arasında meşhurdur. Hasluck devamla, '17. yüzyılın seyyahı Evliya da Hacı Bektaş ile Karaca Ahmed arasındaki mürşidlik ve müridlik ilişkisini bir vakıa olarak zikretmektedir', der. Öyle anlaşıyor ki, Karaca Ahmet'in türbesi de daha bir çokları gibi, Bektaşîlerin ikbal devrinde bu aziz pir'in yaranından olduğu bahanesiyle, işgal edilmiştir. Muhtemeldir ki Bektaşîlerin nüfuz ve tesiriyle Karaca Ahmet perestîşkârlığı Sakarya boylarında Akhisar civarındaki -ki burada iki, hatta üç tekke onun ismini taşımaktadır- asıl yerinden çok daha uzaklara yapılmıştır. Ramsay Uşak kazasında üç defa daha fazla adette türbe sayıyor. Bundan başka, İstanbul civarında İskender'in büyük mezarlığında da Karaca Ahmet türbesi olduğu gibi,

Rumeli'de Üsküp civarındaki Tekke köyünde de bir tane vardır. Haydar es-Sultan'da Hoca Ahmed Yesevi ile Karaca Ahmet arasında var olan olan karışıklık Evliya'da da vardır. Zevcenin isminin kalışı fevkalade bir şeydir. Ziyaretgâhın başlıca cazibesini teşkil eden Keşif Kuyusuna bakılınca bu yerin (gerçek ya da değil) Ortodokslar tarafından gizli şeyleri keşfeden bir şahsiyet olarak telakki edilen Hristiyan sakini Aya Menas olsa gerektir.

Danacıobası ve Köprüköy arasında yer alan Haydardede hakkında Kırıkkale ilinin resmi web sitesinden öğrendiğimize göre, ruh ve sinir hastalıklarını gidermek için Kırıkkale'nin Keskin ilçesinde Haydar Sultan Tekkesi ziyaret edilir. "Kırıkkale'nin Keskin ilçesine 22 km. uzaklıkta bulunan Haydar Sultan köyünde, Böyrek Dağları'nın eteklerinde köye 500 m. kadar uzaklıkta yer almaktadır. Muhtemelen Geç Roma ya da Erken Bizans dönemlerinden kalma bir manastır üzerine inşa edilen Haydar Sultan Külliyesi Camii, Türbe,

Hazire, Çeşme ve Kuyu'dan ibarettir. Yapılan onarımlarla asıl hüviyetini kaybeden külliye günümüze Deliler Kuyusu adı verilen kuyular ile iki adet kitabe kalmıştır. "Keskin'e Haydar Dede köyündeki kuyu ve türbenin o eski yere giden bir tarihçesi ve anlatılan menkıbesi vardır. Buna göre Haydar sultan ve kuyu hakkında anlatılan ve yazılanlarla, büyük Türk mutassıfı ve evliyası Hoca Ahmet Yesevi'nin oğlu Haydar'ın Kırıkkale-Keskin bölgesinin Müslümanlaştırılmasında ve bölgenin Türk yurdu olmasında en büyük yardım ve hizmeti ifa ettiği ileri sürülür. Deliler Kuyusu camiinin yanında etrafı duvarla çevrili avludadır. 50 cm.çapında bir kuyu bileziği, onun altı ise 60x60 cm'lik kare bir kuyudur. Kuyu ağzı beton kaplamalarla yükseltilmiş olup zeminden derinliği 1,5 m. kadardır. Suyu soğuk olmasına karşılık kaynıyor ve buhar çıkarıyor görünümündedir. Suyun kükürtlü olması ona böyle bir görünüm kazandırmış olmalıdır. Toprakta çıkan gazlarla birlikte fokur fokur kaynar görünümündedir. (Haydar Sultan hakkındaki fotoğraflar

Haydar Dede Köyü Sitesinden alınmıştır.)

Kütahya-Karaca Ahmet türbesi (Ayvalı köyü) Tavşanlı ilçesi Ayvalı Köyünde Karaca Ali, Kastamonu'da da Karaca Ahmed Zaviyesi'nden söz edilir. Sivrihisar Karaca Ahmed Zaviyesi dışında Bilecik'in doğusunda Osmaneli'nin yukarısında Karaca Ahmed'e izafe edilmiş Paşalar Karaca Ahmed Tekkesi bulunmaktadır. Geyve-Taraklı'da Karaca Ahmed'e ait olduğu söylenen bir tekke bulunmaktaydı. Tokat'da da bir Karaca Ahmed Zaviyesi'nin adı geçmektedir. Bolu'da Aktaş'ta, Bolu'nun Göynük ilçesi Dedeler köyünde türbeleri vardır. Dedeler Köyü'nde de bölge

köylerinin birçoğunda olduğu gibi bahar aylarında "Hacet Bayramı" adı altında bir tören düzenlenmektedir. Köy türbe meydanında bütün köylü ve diğer köylerden gelen misafirlerle beraber hazırlanan yemekler yendikten sonra öğle namazı kılınarak yağmur

duası yapılır. Ramazan aylarında hemen hemen her gün bir kişi tarafından köy odasında iftar yemeği verilir ve topluca bu davete iştirak edilir. Dedeler Köyü'nde sünnet merasimleri kına gecesi ile tertip edilir ve bir düğün kınası nasıl olursa hemen hemen bu şekilde düzenlenir.

Turgut Tok 'Denizli yöresindeki Alevilik ve Bektaşiliğin tarihi süreçte genel bir değerlendirmesi'ni yaptığı çalışmasında, Sarayköy ilçesinin Kumluca köyünde Karacaahmet Sultan'ın muhtemelen makamlarından biri olduğu bir türbeden söz eder. 1672 yılında, Evliya Çelebi Denizli'yi ziyaret ettiğinde, Denizli'nin uğranılacak yerlerinden biri olarak gösterdiği Karacaahmet Sultan türbesi, Alevi ve Bektaşî'lerle birlikte yöre halkının da sıkça ziyaret ettiği bir türbedir. Geçmişte tekkesi mevcut idi. Günümüzde gelenek devam etmemektedir.

ISPARTA-BARLA

Isparta'nın Barla ile Barla Gölü arasında Karadut mevkiinde bir ziyaretgaktır. Barla'ya yaya yirmi dakikalık bir mesafedir. Bağören'de Barla'ya çıkmadan aşağı düzlükte makamı vardır. Ruhsal bozukluğu olanlar oraya götürülürse iyi olur inancı hakimdir. Hakkında anlatılan bir menkıbe, Amasya'da Kurtboğan evliyası hakkında anlatılana oldukça benzer. 'Yatırın bekçisine rüyasında Karaca Ahmet Dede. 'ben Kıbrıs Savaşına gidiyorum. Kimse ben gelene kadar ziyaretime gelmesin' der. Nitekim savaş dönüşü rüyasında bekçiye döndüğünü haber verir. Bir gün köye bir Kıbrıs gazisi gelir. Yanında kahramanca savaşan Karaca Ahmet'i aramaktadır. Ama köyde veliden başka Karaca Ahmet adında başkası yoktur.' Eğirdir, Bağören (Glama) Köyü yolu ayrımından 100 metre içeride sağ tarafta ardıc ağaçlarının arasında yanında çeşme bulunan üstü açık türbedir. Türbenin içinde beton sandukadan yapılmış Karacaahmet Dede'nin mezarı bulunmaktadır. Türbenin iç yüzeyinde adak paralan, adaklar ve duvarlarda mum koymak için bölmeler bulunmaktadır. Karacaahmet Dede'ye çocukları olmayanlar, çocukları yürüyemeyenler gelmektedir. Buraya gelen ziyaretçiler üç kere, üç hafta üst üste gelerek dua ederler ve ziyaretlerini tamamlarlarmış. Ziyaret şurasında adak olarak tavuk, horoz, keçi gibi hayvanlar ile mevlit adanmaktaymış. Adak hayvanları türbenin yanında

kesilir, çevrede ihtiyaç sahibi varsa ona verilir ya da fakirlere götürülürmüş. Ayrıca türbe içine ihtiyaç sahipleri için de para bırakılmaktaymış. Karacaahmet Dede ile ilgili birçok rivayet anlatılmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: Türbe yanında yıllarca çatı malzemeleri durmaktaymış. Bu çatı malzemeleri türbenin üstü için alınmış ve birkaç kez yapılmak için uğraşılmış. Gündüz çatının bir kısmı yapılmış fakat sabahleyin gelindiğinde çatı malzemeleri çevreye saçılmış olarak görülmekteymiş. Bundan anlamışlar ki, Karacaahmet Dede türbesinin üstünün örtülmesini istemiyor. Bu yüzden malzemeler bir kenara konmuş hala orada bulunmaktadır. Anlatılanlara göre türbenin yanındaki çeşmede bazı ihtiyarlar her sabah türbeden çıkarak abdest alan ak sakalı bir ihtiyar görürlermiş.

Karacaahmet Dede'nin İstanbul'daki Karacaahmet olduğunu söyleyenler varsa da bunların farklı kişiler olduğu, akraba olabilecekleri kanısı daha yaygındır. Bir rivayete göre de Karacaahmet Dede Horasan Erenleri'nden biridir.

Bursa Yenişehir-Karacaahmet köyü

Bursa'nın Yenişehir ilçesine 10 km. uzaklıkta olan Karacaahmet köyü havaalanına da 5 Km. mesafededir. Yenişehir'e 1290 yıllarında geldiği sanılan Karacaahmet Veli, Maverünnahr diğer bir rivayete göre Horasan erenlerindendir. Asıl adı Seyyid Ahmet'tir. Baba adı Süleyman Horasani'dir. Büyük bir maiyet ile Yenişehir'e gelen Karacaahmet veli Bursa Yenişehir Karacaahmet Köyü'ndeki türbe Osman Gazi tarafından Turgut

Alp'in kuşatmakta olduğu Gnegöl'e gönderilmiştir. Bu kuşatmadan bir süre sonra maiyetinde bulunanlarla birlikte adını taşıyan köyü kurarak buraya yerleşmiştir. Köyün ilk ismi Sultan Yaylası'dır. Burada ilk zamanlarda yaralı askerler tedavi edilir, iyileşenler tekrar savaşa gönderilirdi. Cesur ve yürekli bir kişiliği olduğu rivayet edilen Karacaahmet veli Osman Gazi'nin sancaktarıdır. Ahmet Cevdet Paşa 'Peygamberler ve Halifeler Tarihi' isimli eserinde diğerleriyle birlikte onun da ismini zikreder. "Keşiş dağı eteklerinde geyikler ile yaşayan Geyikli Baba diye ün kazanan aziz, yine Karacaahmet veli ve Ahi Evran diye bilinen velilere, Abdal Musa ve Abdal Murad, Bursa savaşında gazilere duğ yani ayrı taşıyan Duğlu Baba gibi şariat ve tarikat prensiplerine uyan bağı yanık gönlü Allah aşkıyla yanıp tutuşan dervişlere gereken..' ilginin gösterildiği yazmaktadır. Karacaahmet veli 1301 Koyunhisar Savaşında şehit olup maiyyetinin yerleşmiş olduğu Bursa'nın Yenişehir ilçesinin Karacaahmet Köyüne defnedilmiştir. Kendisine ait bir de sancağı mevcuttur. Sancağının aslı yakın tarihlere kadar türbesindeki direğinde asılı idi fakat çalınma tehlikesine karşı Vakıflar sancağı kaldırmıştır. Şimdi sancağın yerine Türk bayrağı asılıdır.. Karacaahmet'in türbesi halkın ziyaretgahıdır. Özellikle hafta sonları yoğun ziyaretçi akınına uğrar. Sonradan ruh ve sinir hastası olan hastalar çok yoğun ziyaret etmektedir. Sağlığında sinir ve ruh hastalarını doğal yöntemlerle Allah'ın inayetiyle iyi eden Karacaahmet veli zamanın şifa ocağı olmuştur. İyileşen hastalara bütün köy halkının canlı şahit olduğu söylenir. Hastalar iyi olduklarında adanmış oldukları kurbanı kesmek için köye gelirler, ihtiyaç sahibi olsun olmasın herkese ziyafet verirler. Köyün cami derneği vasıtasıyla her yıl Eylül ayının 2. haftasında Karacaahmet Veliyi anma günü tertip edilmekte ve yemek verilmektedir. Onca yoğun ziyaretçiye rağmen yemekler hep artmış

olduğu anlatılır. Köy Yenişehir 10 km uzaklıkta olup 45 hanedir,geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlar. Öğleden önce karacaahmet veliye imamları tarafından mevlüt okunur. Yenişehir müftüsü mevlüt sonunda günün önemiyle alakalı vaaz ve irşadda bulunur. Öğle namazından sonra yemekler yenir. Yenişehir Osmanlı mehteri mehter gösterisi yapar. Daha sonra Karacaahmet veli türbesi ziyaret edilir.

Makedonya'da Üsküp-Kumanova

Makedonya'da Üsküp-Kumanova arasındaki Tekkeköy'de Karaca Ahmed Tekkesi denilen yerdeki yatır ise Hristiyanlarca Aya Yorgi olarak kabul edilmektedir. Makedonya'da Karaca Ahmet'in etkileri üzerinde duran Hasluck, Hristiyan azizi George'un adının telaffuzunun Karaca'ya benzemesi sebebiyle, Aziz George'a ait menkıbelerin İslâmileştirilerek Karaca Ahmet'e izafe edildiğini yazmaktadır . Böylece Balkanlarda İslâmiyetin yayılması sırasında Hristiyanlar kolayca Karaca Ahmet'i dolayısıyla da İslâmiyeti benimsemişlerdir. Karaca Ahmed'in Aya Yorgi'ye benzetilmesi, Hristiyan halk katında o kadar sağlam kök tutmuştur ki Balkan Harbi ve Sırların bu yöreyi zapt etmesinden sonra ziyaretgâh, üzerine bir haç dikilmesiyle açıkça Hristiyan olmak üzere şekillenmekle beraber içindeki görevli dervişlere yol verilmemiştir.

İskeçe-Şahin Köyündeki Karaca Ahmet'in türbesi İskeçe'de Echinot (Şahin) Köyündeki Karaca Ahmed Tekkesinin Pomak kadınlar tarafından hala ziyaret edildiği anlatılır. Bektaşî tekkeleri listesi içinde yer alır. Buradaki Karaca Ahmet ve Karaca Ayşe türbeleri hakkında anlatılan ve Pomaklar arasında derlenmiş bir menkıbe şöyledir. ,Osmanlı devrinde iki kardeş yolcu olarak İskeçe'nin dere kolunda bulunan Emirler köyüne uğramışlar. Bu köy ancak 17 hane imiş. İki kardeş iş aramışlar, fakat maalesef

kendilerine göre iş gösterilmemiş ve misafir olarak kabul edilmemişlerdir. Mahzun olarak Şahin kasabasına doğru yönelmişlerdir. Buraya ulaştıklarında hüsnü teveccühle karşılanmışlardır. Kendilerine ne istedikleri sorulmuş, cevaben iş aramaya geldik demişlerdir. Onlara ,bağlık tarlasında (Karaca Ayşe'nin türbesinin üstü) orak biçme vardır' denilmiştir. Teklifi memnuniyetle kabul ettikten sonra onları o tarlaya götürmüşlerdir. Burada sizin için tahminen bir haftalık iş vardır denilerek işleri ile baş başa bırakılmışlardır. Kasaba halkı, ,Allah yardımcınız olsun' diye dua edip evlerine dönmüşlerdir. Misafirler de işe girişmişlerdir. Halk işlerin nasıl gittiğini görmek ve yiyecek götürmek için ertesi gün tarlaya vardıklarında ne görsünler, bir haftalık iş bir günde bitmiş ve kendileri giyim kuşamlarını bırakıp kaybolmuşlardır. O zamanki alimlere müracaat edip sormuşlar. ,Ne olacak bu iş, ne yapalım şimdi?' Şaşılacak bir şey yok, bunlar ermişlerdendir. Erkek olan için kasabamızın ortasında, kadın olan için de kasabamızın karşısında (kendilerine gösterilen tarlanın altı) türbe yapılacak ve onları daima rahmetle anmalıyız' denilmiştir. Şahin o kadar hayırlı dualara nail olmuştur ki, o andan itibaren nüfus itibarıyla hep büyümüş ve büyümektedir. Bunun yanı sıra hiçbir fenaliğe da maruz kalmamıştır. İnşaaallah bundan sonra da felaket görmeyecektir. Onların yüzü suyu hürmetine Cenab-ı Hak, bu memleketi muhafaza etmektedir.

Bu menkıbe farklı şekilde de anlatılır. Metin Karahoca'dan naklen, 'Karaca Ahmet ve Karaca Ayşe'nin iki kardeş oldukları söylenir. Emirler köyüne vardıklarında misafir edilmek istemişler. Onları kimse kabul etmemiş. Abdest alıp namaz kılmaları için su istediklerinde köyümüz susuz diyerek su da vermemişler. Köyün dışına çıkmadan önce sormuşlar. 'Kaç hanesiniz?', '19 haneyiz' demeleri üzerine '20 hane olmayasınız' denmiştir. (Bir başka rivayete göre, '39 haneyiz' demeleri üzerine '40 hane

olmayasınız' denmiştir. Köyün dışına çıkmışlar ve bismillah diyerek ellerindeki İskeçe-Şahin Köyündeki Karaca Ayşe'nin türbesi değneği yere vurduklarında su fışkırmış, abdest almışlar ve namazlarını kıldıktan sonra yola koyulmuşlardır. Bunun üzerine köy halkı çok pişman olmuş, fakat köyde kalmaları için onları ikna edememişlerdir. Ertesi gün Şahin'e varmışlar. Şahinliler kendilerine büyük misafirperverlik göstererek bir çok aile onları evlerine almak istemiş. En son Şahin'in merkezinde bir eve misafir olmuşlar. Akşamleyin etli pilav ve ayran ikram etmişler, yemişler, sohbet etmişlerdir. Yatsı namazından sonra ev sahibi ayrılıren onlara tasın içinde kalan pilavı, su ve ekmek bırakmış. Belki gece vakti biraz daha yerler diye. Şahin hakkında sohbet ederken, 'bu köyün bereketi hiç kalkmasın' diye dua etmişler. Sabah namazı sonrası ev sahibi onlara kahvaltı ikram etmek istemiş. Fakat onların orada olmadıklarını, ayrıldıklarını görmüş. Gçinde pilavın bulunduğu tase baktığında (önceden yarısı yendiği halde) sanki pilava hiç dokunulmamış, akşamdan hiç yenilmemiş vaziyettedir. Ertesi gece bir çok köylü onları rüyada görmüş ve iki yerde işaret olarak emanetler bıraktıklarını görmüşler. Rüya sonrası o yere gittiklerinde (Karaca Ahmet Camii'nde) bir küçük kılıç, Karaca Ayşe'nin yerinde terlik, çember ve ibrikle karşılaşmışlardır. Kılıç Balkan savaşlarında Bulgarlardan saklanmış ve bilinmeyen bir ailede saklandığı söylenmektedir. Şahin halkı onların işaretlerini buldukları yerde türbeler yapmışlardır. Bu menkıbe çevre köyler tarafından da bilinmekte ve bu şahısların melek olduklarına inanılmaktadır. Giorgos Mavrommatis'in makalesinden öğrendiğimize göre, Xanthi'nin otuz km. kuzeyinde dağlık bir bölgede Karaca Ahmet ve Karaca Ayşe tekkeleri, daha doğrusu türbelerinin yer aldığı köyde sadece Sünni Müslümanlar bulunmaktadır⁵. 1882 tarihli kitabesi olan Karaca Ahmet türbesi hiç olmazsa 1960'ların ortalarından beri Tekke Camisi'nin bir parçasıdır. Karaca Ayşe tekkesi ise içinde mezarı ile 5X7 m. boyutlarında taştan bir yapıdır. Köy kadınları tarafından ziyaret edilir ve mevlid okunur. Buradaki türbe ile ilgili hiçbir Bektashi aktivitesi bildirilmemiştir.

Manisa'nın Seyyit Hoca Mahallesi Vak Vak Tekkesinde Karaca Ahmed'in gömülü olduğu söylenmektedir. Manisa İshak Çelebi Mahallesi Ulu Tepe Caddesinin güneyinde bulunan ve XIV. Yüzyılda yapılmış olan tekke ve yanındaki türbe kare planlı bir yapı olup kesme taş ve tuğladan inşa edilmiştir. Tuğlalar taşlar arasına dikey olarak yerleştirilmiştir. Doğu cephesinde bulunan ve merdivenle çıkılan giriş kapısı duvar yüzeyinden dışarı taşkın olup taç kapı özelliği göstermektedir. Tekkenin üzeri sekizgen kasnaklı kiremitli basık bir kubbe ile örtülüdür. Tekkenin batısındaki ve ona bitişik durumda olan türbeye tekkeden ve kısa kenarından iki kapı ile girilmektedir. Türbenin giriş kapısı üzerinde kitabesi bulunmaktadır. 'Bu nurlu türbe, Allah daha nurlandırsın, dokuzyüzseksenüç senesi recep ayının ilk günü tamam olmuştur. Türbe çocuk kütüphanesi olarak günümüzde kullanılmaktadır. İshak Çelebi Mahallesinde bulunan Vak Vak tekkesinin onarımı Vakıflar Müdürlüğünce yapıldıktan sonra 25 yıllık bir süre ile kullanma hakkı Milli Eğitim

⁵ By Giorgos Mavrommatis, Monuments and communities: Bektashism in 20th century Greece

Müdürlüğüne verilince burada bir çocuk kütüphanesi açılması düşünülmüştür. 1967 yılında hizmete giren kütüphanenin kitap sayısı 936, 1970'deki okuyucu sayısı 9500'dür.

Üsküdar'da da Karaca Ahmed Sultan'a atfedilen makam veya türbeler

Karacaahmet Mezarlığı, İstanbul şehrinin ve dolayısıyla Türkiye'nin en büyük Müslüman kabristanlığı olup aynı zamanda dünyanın da sayılı büyük mezarlıklarındandır. İstanbul Üsküdar ilçesi sınırlarında yer alan mezarlık, yüksek bir mevkie bulunup, meyilli bir arazide kuruludur. Tarihi kaynaklara göre; Karacaahmet Mezarlığı İstanbul'un en eski mezarlığıdır. Rivayetlere göre de ilk olarak İstanbul şehrinin Araplar tarafından muhasarası sırasında şehid olan askerler Karacaahmet Mezarlığının bulunduğu bu alana defnedilmişlerdir. Mezarlıkta hiçbir zaman Roma veya Bizans lâhdine rastlanmamıştır. Karacaahmet Mezarlığı'nın etrafı; Nuhkuyu Caddesi, Tıbbiye Caddesi, Ğcadiye Mescidi Sokak, Büyük Salim Paşa Caddesi ve Ğcadiye Camii Sokağı ile çevrilidir. Yaklaşık 750 dönümlük bir araziye kaplayan Karacaahmet Mezarlığının yedi kapısı mevcuttur. Bunlar:

- 1-Seyyid Ahmed (Ğraniler) Kapısı
- 2-Namazgâh Kapısı
- 3-Harmanlık Kapısı
- 4-Şehitler Kapısı
- 5-Körkapı
- 6-Yanık Ömer Kapısı
- 7-Fıstıklı Kapısıdır.

Karacaahmet Mezarlığının belkemiği ise, eski Menzilhane Yokuşu Caddesi olan şimdiki Gündoğumu Caddesidir. Mezarlık burada İnadiye'den başlayarak İbrahim Ağa'ya kadar uzanır. Mezarlık köklü bir geçmişe sahip olduğu için toplam defin sayısı hakkında kesin bir rakam ifade etmek zordur. Ama toplam defin sayısı milyonlarla ifade edilebilir. Karacaahmet Mezarlığı; 1917, 1940, 1956 ve 1974 yıllarında olmak üzere toplam dört kez istimlâk edilmiş olup özellikle son 1974 yılındaki Karayolları istimlâkinde ciddi şekilde tahrip edilmiştir.

Mezarlık İsmi Kimden Alıyor?

Karacaahmet Mezarlığı bu ismi; Horasanlı bir Türkmen Beyi'nin oğlu olan Karaca Ahmed Sultan'dan almaktadır. Hakkında ilk yazılı kaynak Miladi 1371'de tanzim edilen bir vakfiye senedinde adı "Süleyman Horasani oğlu Karaca Ahmet" diye geçer. Karaca Ahmed, 14. yüzyılda Moğol istilasını önünde göçen büyük bir Türk kabileleri arasında Anadolu'ya gelmiştir. Bu sırada Selçuklu Devleti son günlerini yaşamaktadır. Karaca Ahmed, önce bozulmuş ve çürümüş Bizans Hükümeti'nin topraklarını yer yer fethe çalışan Türk Mücahitlerinin saflarına karışmış, bir çok fetihlerde bulunmuş, hekimliği ile de Anadolu'da yaşayan halkın derdine dava olmuştur. Daha sonra ise Hacı Bektaşî Veli Hazretlerine bağlanmış,

onun dervîşı olmuştur. İstanbul'a da Hacı Bektaşî Veli Hazretleri tarafından İslam dinini yaymak üzere, hizmet maksadıyla gönderilmiştir.

Asıl Türbesi Manisa Horoz köyünde bulunan Karaca Ahmed Sultan'ın, Karacaahmet Mezarlığının bulunduğu alanda , Gündoğumu ile Nuhkuyusu Caddesinin birleştiği köşede de bir türbesi vardır.Bu türbe 1539 yılında gördüğü bir rüya üzerine Kanuni Sultan Süleyman'ın cariyelerinden olan ve Şehzade Murad'ın annesi olan Gülfem Hatun tarafından yaptırılmıştır⁶. Gülfem Hatun, kendisi Manisa Sancağında bulunduğu sırada sık sık Horozköyü'ne giderek Karaca Ahmed Sultan'ın türbesini ziyaret ederdi. Karacaahmet mezarlığının tarihçesinin çok eski olması hasebiyle burada Osmanlı çizgisini yansıtan, Osmanlı estetiğine sahip çok sayıda mezar taşını görmek mümkündür.Yine

---

⁶ Gülfem Hatun Camii Cami, Gülfem Sokağı ile Eski Mahkeme Arkası Sokağı'nın birleştiği yerde ve ikinci sokağın sağ köşesindedir. Sicilya kökenli olan ve asıl adı Rozaline olan Gülfem hatun Sultan Süleyman'ın cariyelerinden biri olup aynı zamanda Şehzade Murad'ın annesidir. Hadîka'da şu açıklama vardır: "Bâniyesi, Sultan Süleyman Han'ın Harem-i Hümayunları cariyelerindendir. Mezar taşında; Sâhibetü'l-hayrat saide şehide Gülfem Hatun sene tis'a ve sittîn tis'a mie-969 (1561-62) yazılıdır. Taştan yapılan caminin kible tarafında sağ ve solda olmak üzere dört pencere bulunmaktadır. Camide bir de son cemaat yeri bulunmaktadır. Mimar Sinan'ın eseri olan Gülfem Hatun camii, rivayete göre, Gülfem'in hayatına mal olmuştur..parası yetmediği için, inşasına başlanan camii bitirilememiştir.... Gülfem'i çekemeyen bir haseki, padişahla birlikte olma sırasını kendisine verirse, bunun karşılığında camiyi bitirmesi için para vermeyi teklif etmiş, Gülfem de bu teklifi kabul etmiştir... Kanuni ise, gece Gülfem yerine başka bir kadın gelince, "Benim yatağımı satıp, sırasını başkasına verenden hayır gelmez, kellesini uçurun" diye emir vermiştir.... Aradan bir zaman geçtikten sonra Kanuni gerçeği öğrenmiş, çok üzölmüş ve ölümünden sonra Gülfem'in adına başlanan caminin inşaatını bitirtmiştir.... İstanbul ili Üsküdar ilçesi Gülfem Hatun Mahallesi'nde bulunan Gülfem Hatun Camisi'nin yanında bulunan türbe XVI. yüzyılın ikinci yarısında yapılmıştır. Gülfem Hatun Kanuni Sultan Süleyman'ın (1520–1566) cariyelerinden olup, Üsküdar'da kendi adına bir cami yaptırmıştır. Caminin doğusunda küçük bir hazire vardır. Gülfem Hatun Camisi'nin yanında medrese, türbe ve sıbyan mektebi bulunuyordu. Bu yapı topluluğu 1850 yılındaki yangın sırasında bütün mahalle ile birlikte yanmıştır. Bu yangından on dokuz yıl sonra 1868–1869 tarihinde cami ile sıbyan mektebi halk tarafından onarılmıştır. Ancak medrese ile türbe onarılamamıştır. Bu nedenle de Gülfem Hatun'un türbesi yıkılmış ve günümüze yalnızca mezarı gelebilmiştir. Eski ismi Karacaahmet Caddesi olan şimdiki Hakimiyet-i Milliye Caddesi üzerinde idi. Fevkânî olan bu mektebin altında ismi bilinmeyen bir çeşme bulunuyordu. İhtimal mektep ile beraber yapılmıştır. Yanında ve köşede Gülfem Hatun Türbesi vardı. Gülfem Hatun Medresesi bahsine bakınız. Gülfem Hatun, 969 (1561-62) tarihinde camiini tamamlayamadan vefat ettiğine göre, diğer eserleri gibi mektep de bir müddet sonra bitirilmiştir. Mimar Sinan'ın eseri olmalıdır. Mektep, 1930 tarihlerinde mevcuttu. Yeri, Pervitij'in yapmış olduğu sigorta paftalarında gösterilmiştir. 1940 tarihinde mektep yıkılmış ve yeri satılmıştır. Gülfem Hatun'un kabri de bu sırada camiin yanına nakledilmiştir.Ğmaret-Gülfem Hatun Camii yakınında ve kervansarayının yanında idi. Abdurrahman kızı Gülfem Hatun'un 949 Cemaziyelâhîrinin ortasında (1542 senesi Eylülölün ortaları) yazılmış bir vakfiyesi vardır. Burada imaretin şeyh-i imaret (imaret müdürü)vekilharc, kilârî (kilerci), nakiyb (şeyh yardımcısı), tabbak (aşçı), nazır-ı hüddam (hizmetçilere bakan) ve gerdum-kub (buğday vuran, dibekçi) tarafından yönetildiği görölmektedir. Vakfiyeden ayrıca imarette yolculara hangi yiyeceklerin verildiği de öğrenilmektedir. Bunlar hergün buğday çorbası, hergün taze ekmek, hergün tuz ve nohut, hergün maydanoz ve piyaz, hergün yoğurt ve kimyon, hergün et, ramazan ve bayramlarda hergün aşure ve zerde idi. Ğmaretin hangi tarihte yok olduğu belli değildir. 1182 (1768) tarihinde tamamlanan Hadîkatü'l-Cevâmi'de imarettten bahis yoktur.

Karacaahmet Mezarlığında çok sayıda önemli şahsiyet medfundur.Şeyh Hamdullah Efendi, Süleyman Hilmi Tunahan(k.s), Hattat Hamid Aytaç, Mazhar Paşa , Abdurrahmân-ı Harpûti Efendi, Ehl-i Cennet Mehmed Efendi, Şair Nabi bunlar arasında sayılabilir.

Üsküdar Belediyesinin web sitesinden öğrendiğimize göre, Karacaahmet Mezarlığı, Osmanlı İmparatorluğunun en büyük ve en eski kabristanı olup, ortalama yüz elli milyon insanın ebedi istirahatgahi olduğu tahmin edilmektedir. Kabristan 12 parselde ayrılmıştır. Bu parseller Şehitlik, Şehit Ahmet Deresi, İranlılar Mescidi, Harmanlık, Miskinler Zaviyesi, Ayasofyalılar, Üçler Çeşmesi, Yüksek Kaldırım, Tazıcılar Koğuşu, Kaygısız Baba, Hattatlar olarak adlandırılır. Mezar taşlarının şekilleri ve hat tarihi muhtevası

itibarıyla büyük bir ehemmiyet taşıyan mezarlık Servileri ile meşhur olup,içinde adını aldığı Karacaahmet Sultan Türbesi ile birlikte bir çok meşhur şahsiyetin türbeleri bulunmaktadır.

Üsküdar'da en çok ziyaret edilen türbelerden biridir. Nuhkuyusu Caddesi ile Gündoğumu Caddesi'nin birleştiği köşededir. Karşısında Fethi Ahmet Paşa Camii, sol tarafında 1154 (1741) tarihli Sa'deddin Efendi sebil, çeşme ve açık türbesi, sol gerisinde halkın yanlış olarak Karacaahmet Sultan'ın atının mezarı dediği, altı sütunlu ve tek kubbeli, Rum Mehmet Paşazâde Nişancı Hamza Paşa'nın açık türbesi vardır. Kapının sol tarafında Ziya Bey'in aynı tarihte inşa ettirmiş olduğu sebil vardır. Kapıdan uzunca bir avluya girilir. Sağ tarafta, mezarlığa açılan bir kapı ve pencereler bulunmaktadır. Sol tarafta ise, sebil odası ve onun arkasında üç kabir mevcuttur. Tekke, Karacaahmet Sultan Türbesi yanında idi. Kurulduğu tarih ve hangi tarikten olduğu belli değildir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde adı geçtiğine göre 1600 tarihlerinde mevcuttur. Burada yalnız "Karacaahmet Sultan Tekkesi, mezarlık içindedir" diye kaydedilmiştir. Yine aynı esere göre, tekkenin yakınında "Civan kapıcıbaşı yani Rüstem Paşa Sarayı" bulunmaktadır. Ayrıca Asude Dede'nin ve Bedreddinzâde Mevlâna (Kadı) Mehmed Emin Efendi'nin de kabirleri buradadır. Asûde Dede Sultan I. Selim devrinde (1512- 1520) yaşamıştır. Çelebi, bu Dede hakkında şunları söylüyor: "Tarikat ehli bir meczûb imiş. Her vakit göklere bakıp söylenir, çeşitli hallerin vukua geleceğinden haber verirmiş. Selim Han Acem Seferi'ne giderken "Yürü Selim, İsmailî imamlar yoluna çıldır çıldır demeden kurban edip Gavri'ne var", buyururlar. Hakikat Selim Han, Şah İsmail'i Çıldır Sahrası'nda bozub askerini kılıçtan geçirdikten sonra Gavri (Mısır sultanı) üzerine gidip Mısır'ı fetheder. Asûde Dede hazretlerinin inci tanesi sözleri doğru çıkar. Kendileri Karacaahmet Sultan Tekkesi yakınında gömülüdür." Karacaahmet Sultan Türbesi'ni ilk defa 946 (1539) tarihinde yaptıran ve Üsküdar'da bir külliyesi bulunan Gülfem Hatun'dur. Tekkenin bu sıralarda veya bir müddet sonra tesis edildiği sanılmaktadır. Bugün türbe içinde 1050 (1640) tarihinde vefat eden Şeyh Mehmed Efendi'nin ve 1173 (1759) tarihinde vefat eden Şeyh Halil Dede'nin kabirleri bulunmaktadır. 1199 (1784) tarihli tekkeler

listesinde tekkenin adı "Karacaahmet Sultan Tekkesi" diye geçmektedir. Fakat, 1256 ve 1294 tarihli tekkeler listesinde ve Mecmua-yı Tekaya'da ismi yoktur. Osmanlı Arşivi'ndeki, Rebiyülâhır 1254 (Haziran 1838) tarihli bir 'temessük'te (borç senedi) "Karacaahmet Zaviyesi'ndeki hisselerini ilzam eyledikleri" şeklinde bir kayıt vardır. Bu hisseleri ellerinde bulunduran Hatice ve Ümmügülsüm Hanımlar bu temessükü müştereken imzalamışlardır. Tekkenin, 1256 (1840) tarihinden evvel, 1241 (1826) tarihinde meydana gelen Vak'a-yı Hayriye sırasında resmen kapatıldığı sanılmaktadır. Cevdet Tarihi'nde bu olay anlatılırken Üsküdar'da bulunan Bektâşî Tekkeleri'nin kapatılıp yıktırıldığı yazılmıştır. Yıkılan tekkeler, Öküz Limanı (Yarımca Baba), Merdiven Köyü, Çamlıca (Tahir Baba) ve Üsküdar Bektâşî tekkeleridir. Üsküdar Tekkesi diye anılan tekke, Karacaahmet Sultan Tekkesi olmalıdır.

Nişancı Hamza Paşa ve At Mezarı Türbesi

'e-tarih.org' sitesinden öğrendiğimize göre, İstanbul ili Üsküdar ilçesi, Karaca Ahmet Türbesi'nin yakınında bulunan bu mezarın Karaca Ahmet Sultan'ın atına ait olduğu söylenmektedir. İbrahim Hakkı Konyalı da bu mezarın Rum Paşazade Nişancı Hamza Paşa'ya ait olduğunu belirtmiştir. Türbenin kitabesi bulunmamaktadır.

Hamza Paşa, Sultan III. Murad (1574–1595) devri Sadrazamlarından olup, Reisülküttaplık ve Nişancılık görevlerinde bulunmuştur. 1585 yılında Sadrazam olmuş, üç kez Nişancılık ve Anadolu Beylerbeyliği yapmıştır. Sultan I. Ahmet (1603–1617) tarafından ilk nişancılığından 1591 tarihinde azledilerek Köstendil Sancak Beyliğine atanmışsa da bunu kabul etmemiştir. Sultan III. Mehmet'in (1595–1603) tahta geçmesi üzerine Anadolu Beylerbeyliği ile taltif edilerek paşa unvanı verilmiştir. Bundan sonra ikinci kez Nişancı olmuş, III. Mehmet tarafından yeniden azledilmiştir. En son Sultan I. Ahmet tarafından bir kez daha Nişancılığa getirilmiş ve 1604–1605 yılında yeniden azledilmiştir. Bundan bir yıl sonra 1606 yılında da ölmüştür. Türbe Klasik Osmanlı mimari üslubunda açık türbe şeklindedir. Yapım tarihi ve mimarı kesinlik kazanamamıştır. Birbirlerine yuvarlak tuğla kemerlerle bağlı altı granit sütunun taşıdığı altıgen kaskaklı bir kubbe ile örtülüdür. Kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Sütunlar arasında demir şebeke ve türbeye giriş kapısı bulunmamaktadır. Türbe içerisinde Hamza Paşa'ya ait olduğu sanılan bir mezar bulunmaktadır. Bunlardan başka Evliya Çelebi'de Çorlu'da, Edirne'de (Evliya Çelebi 1999: 171, 254, 267), Mihalic (Evliya Çelebi 2001:148) ve Kırşehir'de (Evliya Çelebi 1999: 26) Karaca Ahmed'in makamları geçmektedir. Evliya Çelebi Çorlu'nun Müslüman mahalleleri arasında Karacaahmet Sultan mahallesini de sayar ki mahalle bugün hala bu adla anılır.

Ailesi

Karacaahmet Sultan'ın bilinen çocuklarından Hıdır Abdal Sultan, Erzincan'ın Ocak köyünde, diğer oğlu Eşref Sultan ise büyükbaba ve annesi ile birlikte Uşak ilinin Ulubey ilçesine bağlı (Eşme'nin değil) Karacaahmet köyündeki türbede defnedilmişlerdir. Karacaahmet Sultan'ın Kan Abdal (Gani) ve 'Kamber Abdal' isimli iki oğlu daha vardır. Türkmenlerin bu bölgelere Karaca Ahmet sultanla geldiği ve Karaca Hıdır Abdal Sultanın Türbesi Ahmet sultanın bu bölgeleri dolaşıp irşat çalışmalarında bulunduğu bir başka beldeye geçerken de Hünkar hazretlerinin duası ve vasiyeti ile ("Kırk yerde cerağın yansın karacam") sözü üzerine yeşiloba köyüne kuvvetle muhtemel büyük oğlu gani abdal (kan Abdal) ı bırakarak yola devam eder,dolaşarak Karaahmetli köyüne mekan tutar daha sonra irşat için istambula geldiğinde de hakka yürüyerek oraya defnedilir.Bu gün Karaca Ahmet sultanın Aile efradı Kara ahmetli köyünde yatmakta, Büyük Oğlu kayıp olarak bilinen Gani Abdal ise Yeşiloba köyünde erenler mevkiinde Erendede olarak yatmakta köylüler bu bilgiye vakıf olmadıkları için yıllarca hep alevi köyünde olduğu gibi dua dilek ve ziyaretlerde burayı ziyaret eder orada evliyalardan birinin yatmakta olduğunu bilirler.(Denizli'nin Bekilli ilçesine bağlı Yeşiloba'nın, Eski adıyla Medele Köyü'nün Mezarlığı da oldukça eskidir. Burada bulunan "Kartal Dede" yatırına komşu köylerden bile gelinerek, adaklar adanır. Yatır açık alanda, antik dönemden kalma taş bloklarla çevrili, bir meşe ağacının altındadır. Meşe ağacına bez bağlanarak dilekte bulunulur. Adaklar adanıp, dualar edilerek hayır yemekleri yenir. Köyün güney batısındaki "Erenler" yatırı da aynı özelliklere sahip, pınar başında bir adak yeridir.)

Ali Yaman'ın makalesinden öğrendiğimize göre, Karaca Ahmet Sultan'ın çocuklarından Hıdır Abdal Sultan'ın türbesi Erzincan, Kemaliye Ocak Köyü'nde bulunmaktadır. Hıdır Abdal Ocağı Dedeleri yüzlerce yıl Hacı Bektaş Dergahı'na vekaleten Düşkün Ocağı olarak hizmet vermişlerdir. Özellikle Malatya, Erzincan ve Tunceli yörelerinden talipler Hıdır Abdal Sultan'ın türbesinin bulunduğu bu köye gelirler. Günümüzde Hıdır Abdal'ın anısına her Ağustos'un ilk Pazar günü on binlerce kişinin katıldığı büyük bir etkinlik düzenlenmektedir. Hıdır Abdal Ocağı'na mensup dedeler Ocak Köyü'nde 12 ailedir. Bunların dışındaki Ocaklılar talip soylu ailelere mensupturlar. Hıdır Abdal Ocağı'ndan dedesoylular Erzincan ve Sivas Divriği'nin (Mesela Höbek Köyü) çeşitli köylerinde de bulunmaktadır. Hıdır Abdal Ocağı'na bağlı talipler de Malatya, Erzincan ve Sivas yörelerinde bulunmaktadır. Hacı Bektaş Veli, halifelerine görevlerini bildirip, nasiplerini verir. Ayrıca on iki hizmeti de dağıtır. Pirden nasip almak, yeni bir hayatın başlangıcı, yeni bir seferin ilk adımudur. Görev dağıtımı sırasında huzurda bulunmayan Hıdır Abdal Sultan, Hazreti Pir'e vardığında kendisine verilecek bir görevin kalmadığını öğrenince mahzunlaşır. Hacı Bektaş'ın 'Niçin üzölürsün Ya Hıdır Abdal?' sorusunu, 'gördüm ki

banı, erilecek bir hizmet kalmamış, ona üzölürüm.' diye cevaplar. Hz. Pir, Hıdır Abdal'ın gönlünü, şu sözleriyle feraha kavuşturur. 'Gam çekme ya Hıdır Abdal! Sen bütün ocakların başısın. Benden düşen, sana gele... Ancak, senden düşenin de, Pir Dergâhında derdine derman olmaya.' Anadolu Alevi kültüründe düşkünlüğün önemli bir yeri vardır. Düşkünlük, tarikat dilinde, halkın suç işleyene karşı tam bir boykotudur.

`Düşkün` ise, yol terbiyesine aykırı suç işleyen kimseye verilen addır. Alevi-Bektaşî yolunda düşkünlük anlayışı, toplumsal bir yaptırım olarak, Hacı Bektaş döneminde itibaren uygulanmaya başlamıştır. Bu nedenle düşkünlük, ibret veren toplumsal bir tedbir niteliği taşır. Talib, dede, mürşit kim olursa olsun kötülüklerden kendi iradesi ile sakınacaktır. Hacı Bektaş Veli'nin koyduğu `eline - diline - beline sahip ol` ilkesine uyacaktır. Bu asıldır. Ancak o kişi, kendisini kötülüklerden kurtaramamışsa, yol gereği düşkün sayılırdı. Söz gelimi haksız olarak eşini boşamış veya adam öldürmüş veya ahlâk kurallarını ihlâl etmiş kişi, yasal cezanın dışında mensubu olduğu toplumun dışına atılarak soyutlandırılırdı. Düşkün olan kişi ile kimse selamlaşmaz, konuşmaz, evine gidilmez, malı, davarı komşularınkine katılmaz, bayramlarda bayramlaşmaz, düğünlere çağrılmaz, kurban eti yiyemezdi. Düşkün, suçunun ağırlık derecesine göre çevresi ve ayin-i cem erenleri, onundoğru yola yöneldiğine inandıkları taktirde, suçtan mağdur olanların zararını ödemek ve onların rızasını almak koşuluyla düşkünlükten kaldırılmakta ve topluma katılmasına yardım edilmekteydi.

Arkadaşları

Hayran Veli

Mustafa Karazeybek'in çalışmasından anlaşıldığına göre, Kırhisar Nahiyesinde Kayırviran köyünde Hayran Baba Zaviyesi bulunmaktadır⁷. Bu köyde 43 kişi kayıtlı olup bunların yanındaki bir kayıta, 'karye-i mezburede sakin olan kimesneler Hayran Baba neslinde zaviyedar ve zaviyedar oğullarıdır.', şeklinde ifade bulunmaktadır. Bu ifadeler söz konusu köyün zaviyedarlar tarafından oluşturulduğunu göstermektedir. Hayran Veli türbesi, Kayıhan beldesinde camiyle bitişik bir türbedir. İçinde Hayranveli ile müridlerine ait mezar yerleri bulunmaktadır. Onun Horasan erenlerinden bir halk tabibi olduğu ve kurduğu tekke de bir tür cilt hastalığını iyileştirdiği anlatılır. Hayran Veli'nin Hacı Bektaş Veli Dergahı'nda yetişip Kayıhan'a geldiği, burada tekke kurup yerleştiği belirtilmekte ise de Musa Seyirci Hayran Veli'nin 13. yüzyıl sonları veya 14. yüzyıl başlarında buraya gelen Hoca Ahmet Yesevi Ocağı'na bağlı Horasan Erenlerinden olduğunu söyler. Bektaşî menakıbında Karaca Ahmet Sultan, Yargeldi Sultan (Akşemsettin) ve Seyyid Hasan Basri ile arkadaş olduğu anlatılır. Tahsillerini tamamladıktan sonra Karahisarı Sahib e dönen bu dört arkadaş şehri gezerken, susarlar, namaz vakti gelmiştir. İçmek ve abdest almak için su ararlar. O sırada Karaca Ahmet elindeki asasını yere vurarak su burada olacak der. Ve vurduğu yerden su fışkırır. Kana kana içerler, abdestlerini alırlar. Zamanla bu suyun çıktığı yere çeşme yaparlar. Halen kullanılan Olucak çeşmesi bu olayın hatırasıdır. Kerametleri ortaya çıkınca dağılmağa karar verirler. Türbe Hayranveli Camii'nin doğusunda ve camiye bitişik olarak ve cami ile aynı bahçe içerisinde yer almaktadır. Duvarları örme taşlardan yapılmış olan dikdörtgen planlı türbenin üzerinde birbirine bitişik iki beşgen biçimli kubbe vardır. Kubbenin ve etrafındaki bölümlerin üzeri kiremitle kaplıdır. Türbeye giriş türbenin kuzeybatısına eklenen yeni mekanın doğu yönündeki kapıdandır. İçeride yükselti olarak oluşturulmuş platform üzerinde 3'erli gruplar halinde sandukalar yer almaktadır. Ortada Hayran Veli kuzeyinde eşi, güneyinde ise oğlu, arkalarında da altı tane müride ait sandukalar vardır.

⁷ Afyonkarahisar'da Zaviyeler, Mustafa Karazeybek

Türbenin iç duvarlarında mavi renk boyanın hakim olduğu motiflerle yapılmış süslemeler yer alır. Dikdörtgen planlı olan iç bölümde kubbelerin altında kemer bulunur. Güneyde iki kuzeyde ise bir pencere yer almaktadır. Pencereler üzeri kemerli dikdörtgen biçimli kalın nişler biçiminde yapılmış olup cam kısmı dış kısma yakın olarak yapılmıştır.

Cami ise, Kayıhan Beldesi Türbe mahallesinde, Hayranveli Türbesi'ne ve Kayıhan Türbe Mezarlığına bitişik olarak yer almaktadır. Caminin dış duvarı üzerinde yer alan mermer kitabede yapılış tarihi Arapça rakamlarla 1311, tamir tarihi de günümüzde kullanılan rakamlarla 1967 olarak belirtilmiştir. Camii üçgen kırma çatılıdır. Kesme blok taşların kullanıldığı duvar sıva ile kaplanmış ve sarı boya ile boyanmıştır. Dikdörtgen planlı caminin girişi kuzeyde yer alıp giriş kapısının bulunduğu bölümün önüne kapısı doğuda olan çıkma biçimli ön bölüm ilave edilmiştir. Ayakkabılık olarak kullanılan bu bölümden asıl giriş kapısını kullanarak caminin içerisine girilmektedir. Üzeri kemerli dikdörtgen biçimli ve niş şeklinde açılan pencereler ile doğal ışıklandırma sağlanmaktadır. Pencerelerin üst kısımlarında kemerler arasında küçük niş biçiminde pencereler yer almaktadır. Mihrabın bulunduğu duvarda ise mihrabın her iki yanında birer pencere, üstteki küçük pencereler ise mihrap ile büyük pencere arasında olacak şekilde ve konumu her ikisinin de üzerinde olacak şekildedir. İşlemeleri çok güzel olan ahşap minber caminin güneybatı köşesinde ve basamaklarının yönü kuzey-güney doğrultulu olacak biçimde bulunmaktadır.

Giriş bölümünün üzerinde yer alan asma kat ahşap sütunlar üzerinde yükselmektedir. Düz ahşap tavanlı kademeli olarak yapılmış ahşap panolar içerisinde geometrik ahşap süslemeler yapılmıştır. Bu panolara avizeler tutturulmuştur. Caminin iç ısınması kalorifer sistemi ile yapılmaktadır. Kalorifer radyatörleri cami duvarlarının alt bölümünde yer alan ahşap lambiri bölüme tutturulmuştur. Belde içerisindeki diğer kültürel varlıklarla birlikte inanç turizmine yönelik etkinlikler içerisinde bulunulabileceği gibi Göynüş Vadisi'nin belde sınırları içerisinde yer alması bakımından da önemlidir. Cami hâlâ kullanılmaktadır. Türbenin yanında olması ve Hayranveli adına yapılmış olması nedeniyle önemlidir. Yerleşimin güneybatısında yer alan Tekke Bayırı Tepesi'nde bulunmaktadır. Etrafı 120 cm yüksekliğinde, 50 cm genişliğinde kesme blok taşlarla dikdörtgen biçimli duvarla çevrili bir alanın içerisinde doğu-batı doğrultulu sanduka biçimindedir. Sanduka Dedemağacı mezarında olduğu gibi yığma taşların beton harcı ile sıvanmasıyla oluşturulmuştur. Sandukanın batı ucunda mezar taşı vardır. Taş duvarların kuzey ve batı dış kısmında zemin taş çevrilerek oluşturulmuş bir platform yer almaktadır. Giriş kapısının sağında bayrak direği bulunmaktadır. Hayran Veli Tekkesi'nin bulunduğu Tekke Bayırı Tepesi'nden çevreye hakim bir konumda olup, tepeden Kayıhan Beldesi, Kızılay Maden Suyu Fabrikası'nın bulunduğu alan, Gazlıgöl Kaplıcası, Ayazini, Yeşilyayla, Karababa Tekkesi ve Beyköy görülebilmektedir. Tekke bakımsız durumdadır. Çevreye hakim bir noktada bulunan Hayran Veli Tekkesi çevrede bulunan tabiat ve kültür varlıklarının görülebileceği yer olarak önemlidir. Kayıhan beldesinde yer

alan diğer kültür varlıkları ile birlikte inanç turizmi bakımından önem arz etmektedir. Ancak bakımının sürekli olarak yapılması gerekmektedir.

Seyyid Hasan Basrî

Önemli görülen ve bilhassa önceden sıkça ziyaret edilen türbelerden bir diğeri Seyyid Hasan Basrî Türbesi'dir. Seydiler Köyü'nde bulunmaktadır. Türbede bulunan on mezardan üçünün Hasan Basrî, hanımı ve oğluna ait olduğu, diğerleri hakkında bilgi sahibi olunmadığı nakledilmiştir. Seyyid Hasan Basrî, Halep'te öğrenimini yaptıktan sonra, Kırşehir'deki Hacı Bektaş dergahına uğrayarak burada da bir müddet tarikat eğitimi almıştır. Arkadaşlarından Yârgeldi Sultan, Hayran Balı Sultan ve Karaca Ahmet Sultan'la Sahip oğulları ülkesi olan Afyonkarahisar'a gelerek, her biri takdir edilen köylerde birer zaviye kurmuşlardır. Seyyid Hasan Basrî de Seydiler köyünde zaviyesini kurmuştur. Köy halkının anlattıklarına göre, burada Hasan Basrî'ye ait cami, türbe, hamam, aşhane, misafirhane, zikirhane, hastane ve bir de çeşmesi varmış. Kadiri tarikatına mensupmuş. Şu anda köyde cami, türbe ve çeşme bulunmaktadır. Diğerlerinin yıkılmış olduğu, zaviyesinin ise 1924 yılına kadar hizmet verdiği anlaşıyor. Halk bilgilerine göre, Hasan Basrî kuduza yakalanan hastaları tedavi etmiş, vefatından sonra da tedavi şekli günümüze kadar gelmiştir. Seydiler Kasabası Gscehisar ilçesine bağlı bir kasabadır.Ğlçenin doğusunda Afyon-Ankara kara yolu üzerindedir.Ğlçeye uzaklık 11.km.dir. Ğl merkezine uzaklık 34.km.dir. Püskürü arazi üzerine kurulan kasabada tabiat harikası olan peri bacaları vardır.kırk inler ve çatalkayalar mevkisindeki peri bacaları Roma ve Bizans zamanında işlenerek mabet, kilise ve evler yapmışlardır.Tarihi Arkaik devre kadar uzanan bu bölgede,Yanarlar mevkisinde açılan Hitit mezarlarından o devir tarihini aydınlatacak önemli malzemeler bulunmuştur.Osmanlı dönemi vesikalarında Ğnlice köyü ismi alınır.Çevresindeki Ğnlerden dolayı bu ismi almıştır. Seyyid Hasan Basri zaviyesi kurulduktan sonra, bu ünlü zatın ismine izafeten Seydiler karyesi, Seydiler sultan karyesi ismi ile anılmıştır. Seydiler kasabası Tarihi kalınlıları ve tabiat harikası peri bacalarının yanında Kuduz hastalığının tedavisinde de kendinden söz ettirmektedir.kuduz hastalığını tedavi eden ünlü hekim Seyit Hasan Basri hazretlerinin türbesi Seydiler kasabasında bulunmaktadır. Seyid Hasan Basri Hazretleri hayatı hakkında kesin bilgiler yoktur.Elimizde bulunan vakfiyenamesi ve bu vakfiyenameye zamanla yapılan eklentiler, mülknameler, icazetnamesi,çeşitli zamanlarda verilmiş beratlar ile şeriye sicillerinde bulunan kararlardan edindiğimiz bilgilere göre, Gscehisar kazasının Seydiler kasabasında medfun bulunan Seyyid Hasan Basri'yi kuduz hastalığını tedavi eden bir doktor, tekkesi olan bir derviş olarak görüyoruz. Seyyit Hasan Basri, bektaşi menakıplarında sık sık adı geçen ünlü hekim Karaca Ahmet sultan ile çağdaş gösterilmiştir. Karaca Ahmet Sultan, Beylikler zamanında yaşamış, bazı kayıtlara göre Orhan Gazi zamanını görmüştür. Buna göre Hasan Basri'nin de 13. asrın sonu 14. asrın başlarında yaşamış olması gerekir. 1333 tarihli icazetnameye göre künyesi Hasan Bin Basri bin Habib'dir. Haleb'te tıp tahsili görmüştür. Ğcazetname de daha sonra Karahisar-ı devle kadısı tarafından onaylanmıştır. Haleb'deki medreseden mezun olduktan sonra Kırşehir'e giderek, Sulucakara Höyük'te oturan Hacı Bektaş Veli'den el almıştır. Bektaşi menakıpnamalarına göre devrin ünlü alimlerinden Sivrihisarlı Seyyit Nurettin'den ders almıştır. Burada okurken Karaca Ahmet Sultan,Yargeldi Sultan (Akşemsettin) ve Hayran Veli ile arkadaş olmuşlar.Tahsillerini tamamladıktan sonra Karahisarı Sahib'e dönerler.

Bu dört arkadaş Şehri gezerken,susarlar,namaz vakti gelmiştir.içmek ve abdest almak için su ararlar. O sırada Karaca Ahmet elindeki asasını yere vurarak su burada olacak der.ve vurduğu yerden su fışkırır. Kana kana içerler abdestlerini alırlar.zamanla bu suyun çıktığı yere çeşme yaparlar.Halen kullanılan Olucak çeşmesi bu olayın hatırasındır.Kerametleri ortaya çıkınca dağılmağa karar verirler. Olucak çeşmesinin, Seydilere ait bir varyantı daha vardır. Bu varyanta göre Hasan Basri, bir gün askerleriyle Afyon ve İscehisar'dan zaviyesine dönerken askerlerinden birisi yolda rahatsızlanır ve karın ağrısından yolda yürüyemez hale gelir. Arkadaşının rahatsızlığını gören Hasan Basri, asasını yere vurur ve vurduğu yerden ,acı su' büngümeye başlar. Asker, sudan içer ve iyileşir. Su ise o gün bugündür, yaz ve kış İscehisar'ın doğusunda, iki tepe arasında büngümeye devam eder. Doktor, şeyh, kolonizatör Türk dervişleri kendilerine dirlik olarak verilen köylere giderler. Oralarda tekkelerini kurup halkı hem tedavi ederler hem de ışık olup aydınlatırlar. Aşiretlerin iskanı,körelmiş yerleşim birimlerinin ışıması,aydınlanması için çalışarak ölü olan yerleşim birimlerini hayata geçirirler. Bu ünlü dört Şeyhin tekke kurduğu köyler şunlardır.

1. Seyyit Hasan Basri: İnlice köyüne gider Tekke kurar. Burası bugünkü Seydiler Kasabasıdır. Kuduz hastalığını tedavi eder.

2.Karaca Ahmet: Kağnıcılar Köyüne gider tekke kurar. Şimdiki ismi Karaca Ahmet Kasabasıdır. Akıl hastalarını tedavi eder.

3.Hayran Veli: Kayıören köyüne gider ve tekke kurar. Bugünkü ismi Kayıhan kasabasıdır.Cilt hastalıklarını tedavi eder.

4.Yargeldi Sultan:Göynük köyüne gider tekke kurar. Bayılma ve benzeri hastalıkları tedavi eder. Bugün tekkeye Seyyit Hasan Basri hazretlerinin tekkenişin olan torunları bakmaktadır. Hasta kadın ise kadın bakıcı erkek ise erkek bakıcı Tekke sahibinin soyundan, tekkenişinin görevlendirdiği kişiler hastayı alır. Hasta günün her saati kabul edilir. Hastaya bakmakla yükümlü bu iş için deneyimli kişi önce hastayı güzelce muayene ederler. Hastanın gözlerine bakarlar. Bir kabdaki suyu gösterirler. Üşüyüp üşümediğini sorarlar. Kendi hastaları olduğuna kanaat getirirlerse hastayı tekkeye alırlar. Hasan Basri sandukasının önünde dua ederler. Arkasından yarım bardak tekke suyundan ve çeşmesinden alınmış yarım bardak suyun içine bir fiske kuduz tozu,bir fiske tekke toprağı karıştırılır ve hastaya üç yudumda içirilir. Daha sonra mayasız ekmek ile yağsız ve tuzsuz çorba ikram edilir. Bu ikram günde üç defa tekrarlanır.Tedavi genellikle bir gün sürer. Eğer hasta iyi olma belirtileri görülmemesi halinde tekkedeki tedavi üç gün devam eder. Üçüncü gün bir miktar kuduz böceğı tozu bir miktar tekke toprağı hastayı getiren kişiye verilerek, uyacağı diyetlere devam etmesi söylenir. Tekke kapısından çıkarken hasta tekke sancağı altından geçirilir.Kuduran hayvan olursa aynı tedavi yapılır. Ayrıca hayvan ağılındaki veya ahırındaki bütün hayvanlar getirilerek suyundan içirilir. Gelenler mutlaka iyi olup gitmiştir.Tekkenin külliyesi: Cami, bimarhane, Tekke, türbe, cami, hamamı, misafirhane, zikirhane, çeşme, ve haziresi olduğu vakfiyename ve temliknamelerde yazılıdır. Bunlardan günümüze cami, türbe, çeşme gelebilmiştir. Kuduz hastalığı ilacını hazırlanışı: Tekkenişlerin anlattıklarına göre, her yıl Ağustos ayının başında Seydiler kasabasına bilhassa tekkenin çevresine 1 cm.büyükliğünde kırmızı renkli kuduz böcekleri gelir, bu böcekler burada yalnız 10 gün kalır, daha sora ortadan kaybolurlar. Böceğı yalnız Tekke sahipleri toplar.Başkalarının topladığı kullanılmaz.Toplanan böcekler bir kutu içine konur, Hayvan orada öldükten sonra güneşte iyice kurutulur.Sonra hayvan iyice ezilerek toz haline getirilir.Yapılan bu kuduz ilacı kapaklı kaplarda saklanır. Seydiler beldesi'nin içinde Cumhuriyet mahallesi, Afyon caddesi üzerinde yer alan türbe aynı isimle yapılmış cami ile bitişiktir. Yapıya cepheden bakıldığında sol yarısı türbe sağ yarısı ise cami olarak görünür. Türbenin içinde Seydi Hasan bin Basri ile müritlerine ait biri büyük olmak üzere dokuz adet sanduka bulunmaktadır. Seydi Hasan Basri'nin Horasan erlerinden bir doktor olduğu ve bugünkü Seydiler beldesine gelerek burada kurmuş olduğu tekkede kuduz hastalarını tedavi ettiği ve bu geleneğin halen devam ettiği anlatılmaktadır. Türbenin güney köşesinde hastaların yatırıldığı bir yatak mevcuttur. Ahşap tavanlı olan türbenin ortasında yer alan iki ahşap sütun yer alır. Türbenin zemini mermerle kaplanmış olup kilim ve halılarla örtülüdür. Türbenin içinde 4 tane de sancak bulunmaktadır. Türbe, Seydiler beldesinde yer alan diğer doğal ve kültürel varlıklarla bir bütün oluşturması, beldenin içinde yer alması ve ulaşımının kolay olması nedeniyle de önemlidir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan türbe, beldedeki bazı aileler tarafından muhafaza edilmektedir. Tekke ve caminin bulunduğu alanı çevreleyen bahçede mezarlar vardır. Bahçedeki duvarlarda devşirme malzemeler görülmekte olup bunlardan bazıları Türkmen mezar taşlarına aittir. Ayrıca Roma dönemi mezar steli ve mimari öğelerle Grekçe yazılmış bir kitabe de kullanılmıştır.

Yargeldi Sultan

Karaca Ahmed, Seydi Hasan Basri, ve Hayran Balı Sultan ile birlikte Hacı Bektaş Dergahında eğitim almış, rivayete göre Afyonkarahisar'ın fethine katılmış, Afyon'un Çobanlar ilçesine bağlı Göynük Köyüne yerleşerek tekkesini kurmuştur. Karaca Ahmed'le arkadaşlığı sebebiyle bu durumda on dördüncü yüzyılın başlarında yaşamış olduğu düşünülebilir. Onun da bir halk hekimi olarak bir takım rahatsızlıkları tedavi ettiği kabul edilir. Hasluck'dan öğrendiğimize göre, Ankara civarında bir Şii köyü olan Haydar el Sultan'da bir lakap sahibi olan aziz Haydar, ihtimal asaleten bir aşiret azizi iken, tümüyle gayrı makul bir tarzda ve Bektaşilerin tesir ve yönetimi altında, Bektaşî ananesinde Hacı Bektaş'ın piri olan Hevace Ahmed Yesevi ile ya da yine ihtimale göre aslen bir aşiret azizi iken Bektaşî evliyalari halkasına ithal edilmiş olan; Granlı veli şehzade Karaca Ahmed ile bir addedilmiştir. Haydar el Sultan tekkesinin Bektaşiler ile sıkı ilişkisi vardır.

Ankara Civarında Haydar es-Sultan Tekkesi

Burada gömülü olan Haydar ve Bektaşilerin tesir ve yönetimi altında Hacı Bektaş müridlerinden Hevace Ahmed (Karaca Ahmed)'e temsil edilmiştir. Hacı Bektaş ise Mene isminde Kayseriyeli Hristiyan zevcesiyle burada iskân etmişti. Yerel (Müslüman) söylence buranın yeri bir Hristiyan manastırı olduğunu kabul ediyor. Bektaşilerle olan irtibat menkibeden vuzuhen* görülmektedir. Köy Kızılbaş ya da Şiidir, bu itibar ile onların dini sultanı altındadır. Üsküb Civarında Karaca Ahmed Tekkesi bugünkü (Üsküp'le Kumanova arasında kain) Aleksandrovo istasyonu civarındaki Bektaşî tekkesi Evans tarafından mufassalen tarif edilmiştir. Bu zat Türkler zamanında Hristiyanların burasını Aya Yorgi günü ziyaret ettiklerini kaydeder. Karaca Ahmed'in Aya Yorgi'ye temsili Hristiyan halk nezdinde o kadar sağlam kök tutmuştur ki Balkan Savaşı ve Sırbaların bu havaliyi zabtetmelerinden sonra ziyaretgâh, üzerine bir salib remzile sarahaten Hristiyan olarak vaziyed edilmekle beraber, içindeki muvazzaf dervişlere yol verilmemiştir.

Kültür Bakanlığının Türkiye'nin kültür mirasları veri tabanında şu liste yer almaktadır.

Üsküdar'da Karaca Ahmet Camii (Rodosi Hafız Ahmet Paşa Camii) ile Karaca Ahmet Türbesi, Sakarya ilinin Pamukova İlçesinde (Paşalar köyünde) Karaca Ahmet Sultan Türbesi, Manisa ili Merkez ilçesinde Karaca Ahmet Türbesi, Afyon ili Dinar İlçesinde Karaca Ahmet Sultan Camisindeki levha, Ghsaniye ilçesinde Karaca Ahmet Sultanın Askerlerine Ait Mezarlar, Karaca Ahmet Sultanın solunda başındaki aile eşrafının mezarları, Karaca Ahmet Sultanın mezarı, müridlerinin mezarları, Karaca Ahmet Sultanda delinin tomruğa bağlanması, Gscehisar ilçesi Seydiler köyünde aynı isimli köy camii içerisinde bulunan Küçük Karaca Ahmet türbesi topuz, Alanyurt'ta Küçük Karaca Ahmet'in mezarı dışında türbede iki mezar daha bulunmaktadır, Karaca Ahmet'in askerlerine ait olduğu söylenen mezarlar, Karaca Ahmet'e ait olduğu kabul edilen müzik aletleri (Karaca Ahmet hayattayken hastaları müzikle tedavi ediyormuş), Karaca Ahmet'e ait sanduka, ve Karaca Ahmet döneminden kaldığı söylenen geyik boynuzları Önce çeşitli savaflara katılarak, daha sonra kurduğu zaviyelerde akıl ve ruh hastalarını kendine özgü metotlarla tedavi eden hekim olarak Karaca Ahmed'in Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında önemli katkısı olduğu bir gerçektir.

Kaynaklar

1. <http://www.karacaahmet.com/>
2. <http://www.uskudar-bld.gov.tr/>
3. <http://www.turkmedya.com/>
4. www.ocakder.org.tr/
5. www.e-tarih.org/
6. <http://www.balkanlar.net/>
7. <http://www.sahinliler.com/>
8. <http://kirikkale.turizm.gov.tr>
9. www.usak.edu.tr
10. <http://www.banaz.net/>
11. Evliyalar Ansiklopedisi
12. ŞAHİN Haşim, Karaca Ahmed, DGA
13. YAMAN Ali, Anadolu Aleviliğinde Ocak Sistemi ve Dedelik Kurumu
14. GÜNDOĞAN Mehmet, Afyon Alimleri ve Evliyalari
15. Köprülü Fuad, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar
16. Şükrü Halûk Akalın, Akhisar'da Karaca Ahmet türbesi ve bu türbe ile ilgili inançlar
17. KURU Alev Çakmakoglu, Ankara, Polatlı Karacaahmet Köyünde Karaca Ahmed Zaviyesi
18. ÖZ Gülağ, Karaca Ahmet
19. GÖRKAŞ Grfan, Afyonkarahisar tasavvuf hareketleri düşüncesi -1-
20. BOZKURT Tolga, Beypazarı'ndaki Türk Devri Yapıları
21. OCAK Ahmet Yaşar, Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi, DGA
22. TUFANTOZ Abdurrahim, Üsküdar'da bir Selçuklu bakıyyesi: Gözcü Baba Karaca Ahmed Sultan
23. VASSAF Hüseyin, Sefine-i Evliya, Kitabevi
24. TOK Turgut, Denizli Yöresinde Alevlik ve Bektaşiliğin Tarihi Süreçte Genel bir Değerlendirmesi
25. ALTUĞ Orhan, Afyonkarahisar Yapı Kitâbelerinde Hat Sanatı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üni.,
26. By Giorgos Mavrommatis, Monuments and communities: bektashism in 20th century Greece
27. ERDENK Yasin, Isparta Yöresi Ziyaret ve Adak Yerleri, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üni., 2001